

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

Eesti piimaturg 2006. aastal

Tallinn
Mai 2007

Töö on teostatud Eesti Põllumajandusministeeriumi tellimusel

Vastutavad täitjad: Liina Ernits, Piret Hein
Projektigrupi koosseis: Pille Liivaauk

EKI 19080 Tallinn Räväla 6
Tel. +372 668 1242
Faks +372 668 1240
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunktuuriinstituut

Sisukord

Sissejuhatus	5
Piima tootmine	7
Piimatööstus	9
Hinnad	18
Väliskaubandus	26
Siseturg ja tarbimine.....	33
Maailmaturg	38
Euroopa Liidu turg	41
Rahvusvaheline konkurents.....	47
Eesti piimaturu prognoos 2007. aastaks	48
Kokkuvõte	50
Lisad	52

Sissejuhatus

Töö eesmärgiks on anda ülevaade Eesti piimasektori arengust 2006. aastal ja arengutrendidest lähitulevikus seostatult Euroopa Liidu ja maailmaturu arengutega.

Töös analüüsitakse:

- piimatootmise, lehmade arvu ja produktiivsuse muutusi;
- piima tootmiskvootide täitumuse taset;
- piimatööstuse tootmismahdade ja ekspordiks müügi arengut;
- piimatööstuse majandusnäitajate muutusi (realiseerimise netokäive, kasum, kulud, töötajate arv, tootlikkus, rentaablus, investeeringud ja väliskapitali osakaal);
- hindade muutusi erinevates müügiahela osades (tootja- hulgi-, ekspordi-, jae-, EL ja maailmaturuhinnad);
- piimatoodete väliskaubandust riigiti ja tooteliigiti;
- piimatoodete tarbimist siseturul;
- piimatoodete müügiolukorda EL-is ja maailmaturul.

Töös on kasutatud ESA põllumajanduse, tööstuse ja väliskaubanduse statistika andmeid, PRIA piima tootmiskvootide täitmise aruandeid ning EKI vaatluste ja tarbijaküsitluste andmeid. Euroopa Liidu ja maailmaturu ülevaadete koostamisel on kasutatud Euroopa Komisjoni raporteid ja memosid, Saksamaa ZMP, Hollandi LOT ja EL erinevate riikide hinnaraporteid.

Töö maht on 60 lehekülge.

Eesti piimaturg 2006. aastal

Piima tootmine

Eesti piimatootmises jätkus 2006. aastal paari viimase aastaga sarnane trend – lehmade arv vähenes, väljalüps lehma kohta suurenes ning see suurendas ka piima kogutoodangu mahtu. 2006. aastal toodeti Eestis piima ESA esialgsetel andmetel 690 tuhat tonni (2005.a 670 tuh t, tabel 1), mis oli 3% enam aasta varasemast tootmismahust. Sealjuures oli toodangu kasv võrreldes eelmise aasta sama perioodiga kiireim I kvartalis (+6,5% 2005.a I kv suhtes). Teistes kvartalites oli toodangu kasv aasta varasema perioodiga võrreldes aeglasem (II kv +1,6%, III kv +1,9%, IV kv +2,4%). Piimatootmine on suurenenud vaid lehmade produktiivsuse tõusu tulemusel, sest lehmade arv oli 2006. aasta kõigis neljas kvartalis mullusest väiksem. I kvartalis oli lehma võrreldes aastatagusega 2,7%, II kvartalis 2,1%, III kvartalis 3,9% ja IV kvartalis 3,5% vähem. Keskmine piimatoodang lehma kohta oli vaadeldud perioodil 6225 kilogrammi, mis on 474 kg võrra suurem kui 2005. aastal. Väljalüps lehma kohta suurenes eelneva aasta sama perioodi suhtes I kvartalis 112 kg, II kvartalis 79 kg, III kvartalis 74 kg ja IV kvartalis 74 kg võrra.

Tabel 1

Piima tootmise ja kasutamise bilanss*
(tuh tonnides naturaalkaalus)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Jäägid perioodi alguseks	90	90	44	142	118	30
Piima toodang**	684	612	612	652	670	690
Import***	43	114	264	120	37	26
Ressursse kokku	817	816	919	914	825	746
RESSURSSIDE KASUTAMINE						
Eksport***	229	249	262	284	287	274
Loomade ja lindude söödaks	55	81	72	67	70	15
Tarbimine toiduna	443	442	443	445	438	429
Jäägid perioodi lõpuks	90	44	142	118	30	28
Tarbimine 1 elaniku kohta, kg	324	325	328	329	326	316

* Põllumajandusministeeriumi andmed.

** ESA andmed.

*** Impordi ja ekspordi osas ümber arvestatud piimale.

2006. aasta lõpus oli Eestis 108,9 tuhat lehma, mis on 3900 lehma võrra ehk 4,5% vähem kui aasta tagasi (tabel 2). Lehmade arv on langenud rekordiliselt madalale tasemele. 2006. aasta järsk langus tekkis põhiliselt väiketootmiste vähenemisest. Suurte karjade jaoks on ehitatud küll mitmeid uusi vabapidamisega lautu, kuid lehmade arvu vähenemist pole see pidurdanud. Väikekarjade vähenemist on tinginud 2006. aastal kaotatud piimalehmade otsetoetused. Toetusi maks-

takse nüüd piimakvoodi omanikele piimakvoodi tonni kohta, nii nagu seda tehakse vanades EL-i liikmesriikides. Sellise muudatuse põhjenduseks tõi Euroopa Komisjon vajaduse toetada eelkõige neid, kes toodavad piima kooskõlas EL-is kehtivate turukorralduslike reeglitega ehk piima tootmiskvoodi kasutades. Eesti sai 2005. aastal erandina kasutada varasemat toetuskeemi, kuid sellist erandit enam ei võimaldata.

2006. aastal oli piimatootmise toetamise ühikumääraks 26 senti piimakvoodi kilogrammi eest. Piimalehma eest, kes ei kuulu piimakvoodi omanikule, saadav toetus võrdsustati kuni 8 kuu vanuse pulli eest saadava toetusemääraga ehk 759.90 krooni looma kohta. See on 269.44 krooni võrra väiksem aasta varasemast toetusmäärast. Põllumajandusministeerium on otsimas vähese tähtsusega riigiabi raames võimalusi, et tagada piimalehmi kasvatavatele väiketootjatele lehma eest sama toetus kui 2005. aastal (1029.34 kr/1 lehm).

Tabel 2

Piima tootmise näitajad aastatel 2002 - 2006

	2002	2003	2004	2005	2006	Muutus, +,-	
						'06-'05 kogusena	2006/2005 %
Piimatoodang (tuh.t)	611,6	611,5	652,4	670,4	690,3	19,9	3,0
Piimatoodang keskmiselt ühe lehma kohta (kg)	5138	5176	5528	5751	6225	474	8,2
Lehmade arv per. lõpus (tuh.tk)	115,6	116,8	114,9	112,8	108,9	-3,9	-4,5
Piima kokkuost (naturaalkaal, tuh.t)	495,3	485,1	536,1	571,2	605,9	34,7	6,1
Kokkuostu osakaal toodangust, %	81,0	79,3	82,2	85,2	87,8	2,6%-p	

Allikas: ESA

Tabel 3

Piima tootmiskvootide täitmine 2006. aasta II - IV kvartalis

(periood 1.04.2006 – 31.12.2006)

	Kokku	Tarnekvoot	Otseturustuskvoot
Kvoodiperiood:			
1.04.2006 – 31.03.2007			
- EL kehtestatud kvoot, tonni	646 368	626 306	20 061
- täidetud 9 kuuga, tonni	458 564	453 202	5 362
- % EL kvoodist	71%	72,4%	26,7%
Tootmismah* 1.04. – 31.12.2006, tonni	531 700*	465 400*	66 300
- % kogumahust	100%	87,5%	12,5%
Kvoodi täitmine 2005/06 kvoodiaasta 9 kuuga (1.04. – 31.12. 2005), tonni	440 422	434 002	6 420

* ESA andmed. 2006.a on tarnekvoodina märgitud piimatööstuste kokkuost ning otseturustuse veerus kogutootmise ja kokkuostu vahe, milles on ka loomasöödana kasutus.

Allikas: PRIA

Eestile määratud piima tootmiskvoot on 1.04.2006 - 31.03.2007 kvoodiperioodiks 646,4 tuhat tonni 4,31%-lise rasvasisaldusega piima aastas. Kvoodiomanikke on Eestis kokku 1555, kellest 1372 on tarnekvoodi omanikke ja 342 otseturustuskvoodi omanikke.

PRIA (Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet) andmetel täideti piima tootmiskvoodist üheksa kuuga 71% EL kvoodist (tabel 3), kusjuures tarnekvoot täideti 72,4% ulatuses ja otseturustuskvoot 26,7% ulatuses.

2006/07 kvoodiaastal täideti piimakvoodist PRIA esialgsel andmetel kokku 92,8%. Piimatööstused varusid kvoodiaasta jooksul kokku 592,9 tuhat tonni toorpiima, mis moodustab 94,7% aasta tarnekvoodist. Otseturustuskvoodi esialgne täituvus oli 7,17 tuhat tonni ehk 35,7%.

Piimatööstus

Piimatööstuse majanduslik olukord oli 2006. aastal väga hea. Müük suurenes peamiselt koduturu mahu kasvu tõttu, kasum oli viimaste aastate kõrgeim.

Piimatööstuse ettevõtted **varusid** 2006. aastal kokku 605,9 tuhat tonni toorpiima, mis moodustas 87,8% piimatoodangust (tabel 2). Piima kaubalisus suurenes aastaga 2,6%-punkti võrra (2005.a – 85,2%) ja kokkuostukogus suurenes 6,1% (+34,7 tuh t). Toorpiima kvaliteet püsis kõrgel tasemel. Kokkuostetud piimast 95,7% kuulus eliit- või kõrgemasse sorti (2005.a – 95,5%) ning 3,6% I sorti. Varatud piima keskmine rasvasus oli 4,1%.

Tööstustoodangus suurenes juustu (+21,5%), vadakupulbri (+37,2%), joogipiima (+23,4%) ja jäätise (+14,1%) toodang ning vähenes või (-7,3%), lõssi- ja piimapulbri (-18,9% ja -25,7%) tootmine. Muudatused 2006. aasta tööstustoodangu kogustes on otseses seoses ekspordiga: aastaga vähenes võiekспорт 28%, kuid juustueksport suurenes 25%. Toodetud vadakupulber eksporditi peaaegu täielikult Venemaale. Jäätisetoodangu suurenemine toimus aga siseturu nõudluse suurenemise tulemusel. Seega jätkus ka eelmisel aastal suurema lisandväärtusega toodete tootmise kasv, mis peegeldub nii piimatoodete tootmise mahtude muutuses kui ka toodangu sortimendi suurenemises. Aastaga on suurenenud näiteks kodumaise juustu, kohupiimade ning jogurtite sortimendi laius kauplustes.

Eesti piimatoodete toodangu üheks kasvustimulaatoriks on seni olnud ekspordivõimaluste paranemine Venemaale, kuhu eksportimiseks kadusid Euroopa Liiduga liitumisjärgselt Venemaa poolsed topeltollid Eesti toodetele ning Venemaa veterinaarameti poolt antud ekspordilubade arvu suurenemine. Venemaa veterinaarameti ekspordiload on 2007. aasta 25. jaanuari seisuga kokku 14-l Eesti piimatööstuse ettevõtetel ja nende tootmisüksustel. Need ettevõtted on: AS Saaremaa LPT, Valio Eesti AS Laeva Meierei ja AS Võru Juust, AS Kalev Paide Tootmine, Tallinna Piimatööstuse AS ja selle Viljandi tootmisosakond, TÜ E-Piima Põltsamaa ja Järva-Jaani Meierei, AS Tallinna Külkhoone, AS Põlva Piim, Põltsamaa Meierei Juustutööstus OÜ (juustu ja või tootmine), Estmilk Production OÜ ning Maag Piimatööstuse AS.

Piimatööstuse toodang Eestis (tuhat tonni)

	2001	2002	2003	2004	2005 kiirstat.	2006 kiirstat.
Või rasvasusega kuni 85%	6,7	7,3	9,4	10,7	8,2	7,6
Või rasvasusega üle 85%	...	...	0,09	0,07	0,0	...
Taimeõliga segarasvatooted	0,9	0,9	1,0	1,6	1,2	...
Naturaaljuust	11,9	12,4	13,3	12,8	15,8	19,2
Sulatatud juust	...	0,7	0,9	1,0	1,1	...
Kodujuust	...	2,1	2,2	2,3	2,3	...
Kohupiim ja kohupiimatooted	...	9,4	10,5	11,5	13,7	...
Pudingid	...	0,3	0,4	0,5	0,5	...
Jogurt maitsestatamata	...	0,5	0,6	0,8	0,9	...
Jogurt maitsestatud	...	11,8	13,0	14,9	17,4	...
Pett maitsestatamata	...	2,7	2,6	3,8	4,5	...
Hapupiim, keefir maitsestatamata	...	12,3	13,1	12,5	13,1	...
Maitsestatud hapupiimatooted	...	1,9	1,5	1,7	1,0	...
Hapukoor	...	15,2	16,4	16,8	14,3	...
Rõõsk koor rasvasisaldusega 6 - 21%*	...	3,1	3,3	3,5	3,7	...
Rõõsk koor rasvasisaldusega üle 21%**	...	3,5	3,8	7,6	8,9	...
Pastöriseeritud piim	60,9	65,6	72,8	73,4	76,5	94,4
sh rasvasisaldusega kuni 1%	...	0,6	0,6	0,9	0,9	...
rasvasisaldusega 1-3%	...	60,3	68,1	68,7	70,9	...
rasvasisaldusega üle 3%	...	4,7	4,1	3,8	4,7	...
Lõssi- ja vadakupulber, TPA	7,1	14,0	12,2	13,8	13,9	14,3
sh lõssipulber	...	8,0	10,3	12,9	9,0	7,3
vadakupulber			1,4	1,1	4,3	5,9
Täispiima- ja koorepulber	13,2	9,3	6,0	8,5	7,4	5,5
Jäätis	6,1	6,9	6,9	9,5	9,9	11,3

* aastatel 2002-04 rasvasusega kuni 29%

** aastatel 2002-04 rasvasusega üle 29%

Allikas: ESA

Piimatööstuse **realiseerimise netokäive** oli 2006. aastal esialgsetel andmetel 5,1 miljardit krooni (tabel 5). 2006. aastal ulatus netokäibe kasv esialgsel hinnangul üle 6%¹ ning kuigi võrreldes 2005. aastaga netokäibe kasv kiirenes, jäi see tunduvalt alla 2004. aasta rekordilisele 30%-lisele kasvule. Käibe kasv 2006. aastal saavutati nende toodete, mille väljamüügihinnad tõusid, toodangumahu suurenemise tulemusel. Piimatööstuse realiseerimise netokäibest 80%

¹ Arvutatud ESA lühiajastatistika alusel

annavad tööstused, kus töötab enam kui 100 töötajat. Ettevõtete koguarvust moodustavad need ettevõtted aga 24%.

Piimatööstuse **kogutoodangu müük jooksevhindades** oli 2006. aastal ESA andmetel 4207,3 miljonit krooni, mis on 8,6% suurem varasema aasta müügist (2005.a – 3812,1 mln kr). Piimatööstusettevõtete ekspordiks müük vähenes 2,7% 1235,6 miljonile kroonile (2005.a - 1269,8 mln kr) ning ekspordiks müügi osakaal kogumüügis langes 3,4%-punkti võrra 29,4%-ni aasta varasemalt 32,8%-lt. Enamike eksporditoodete ekspordihinnad langesid, vähenesid ka ekspordikogused ning seetõttu langes 2006. aastal ka piimatööstuse ekspordikäive.

Müügi- ja ekspordimahtude kvartaalseid muutusi koduturul ning eksporditurul kajastavad kodumaisel turul müüdü toodangu indeksi (joonis 1) ning ekspordiindeksi arengud. Kodumaisel turul müüdü toodangu indeksi ning ekspordiindeksi aastakasvud võrreldes, tuleb tõdeda, et 2006. aastal kasvas kiiresti müük koduturul, sealjuures ulatus kasv kolmandas kvartalis 19%-ni ning neljandas kvartalis 14%-ni. Ekspordiindeksi kasv võrreldes 2005. aasta sama perioodiga oli negatiivne hoolimata sellest, et esimeses kvartalis kasvas ekspordiindeks 22%. Piimatoodete müük, mis kokkuvõttes suurenes 2006. aastal püsihindades 8%, kasvas seega peamiselt müügi- ja ekspordimahtude kasvu tõttu koduturul.

Tabel 5

Piimatööstuse majandusnäitajad (miljon krooni)

	Aastastatistika*					Lühiajastatistika*					
	2001	2002	2003	2004	2005	2005*	2006*	I kv 2006	II kv 2006	III kv 2006	IV kv 2006
Keskmine tööga hõivatud isikute arv	2 997	2 757	2 633	2 721	2 619	2 568	2 531	2 505	2 572	2 555	2 493
Realiseerimise netokäive	3 940	3 698	3 717	4 841	4 787	4 818	5 117	1 198	1 332	1 369	1 218
Kulud kokku	3 929	3 700	3 657	4 904	4 863	4 801	4 951	1 178	1 275	1 307	1 192
Tööjõukulud	277	280	296	323	360	336	382	84	97	97	104
Tööjõukulude osakaal kogukuludes %	7,0	7,6	8,1	6,6	7,4	7,0	7,7	7,2	7,6	7,4	8,7
Kogukasum (-kahjum)	11	-2	60	-64	-76	18	166	20	57	62	27
Lisandväärtus	409	421	486	379	488	354	547	105	154	159	130
Investeeringud põhivarasse	220	289	241	151	140	180	228	23	32	51	122
Realiseerimise netokäibe kasv, %**	11,1	-6,1	0,5	30,2	-1,1	-2,0	6,2	13,9	2,1	8,9	1,1
Kulude kasv, %**	10,7	-5,8	-1,2	34,1	-0,8	-2,3	3,1	10,8	-1,2	4,7	-0,6
Lisandväärtuse kasv, %**	3,9	3,0	15,4	-22,1	28,8	11,1	54,8	56,0	52,0	72,7	39,5
Tööjõukulude kasv %**	0,2	1,2	5,7	9,0	11,6	6,9	13,7	7,2	11,1	17,1	18,8

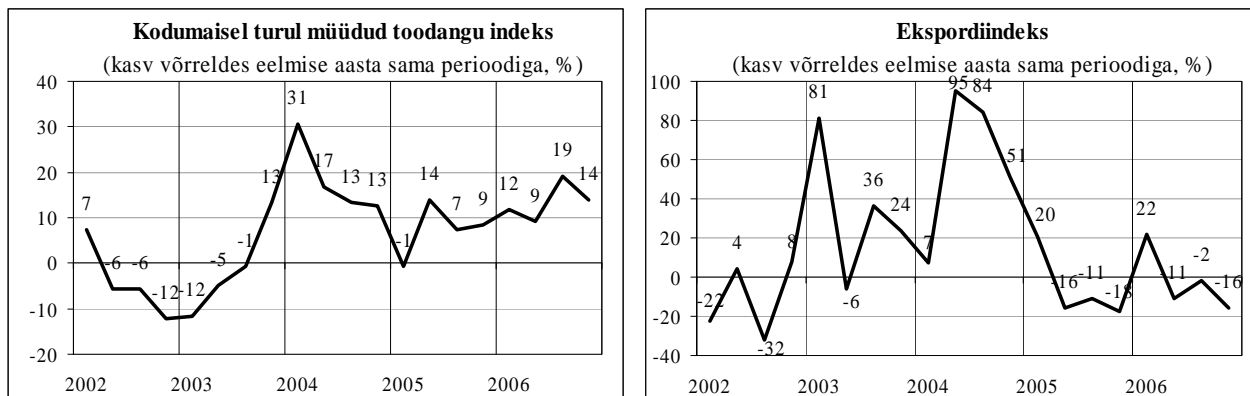
* Aastastatistika hõlmab kõik üle 20 töötajaga ettevõtted, 1-19 töötajaga ettevõtted on hõlmatud juhusliku valikuga. Andmed on laiendatud üldkogumile. Lühiajastatistika kogutakse kvartaalse küsitlusega ning hõlmab kõik 50 ja enama töötajaga ettevõtted, 1-49 töötajaga ettevõtted on hõlmatud juhusliku valikuga. Andmed on laiendatud üldkogumile. Võrreldavuse tagamiseks 2005. ja 2006. aasta vahel on 2005. aasta andmed esitatud ka lühiajastatistika kokkuvõtte põhjal.

** aastakasvud, kvartalite puhul on kasv arvatud eelmise aasta sama kvartali suhtes

...andmed puuduvad

Allikas: ESA, EKI arvutused

Joonis 1

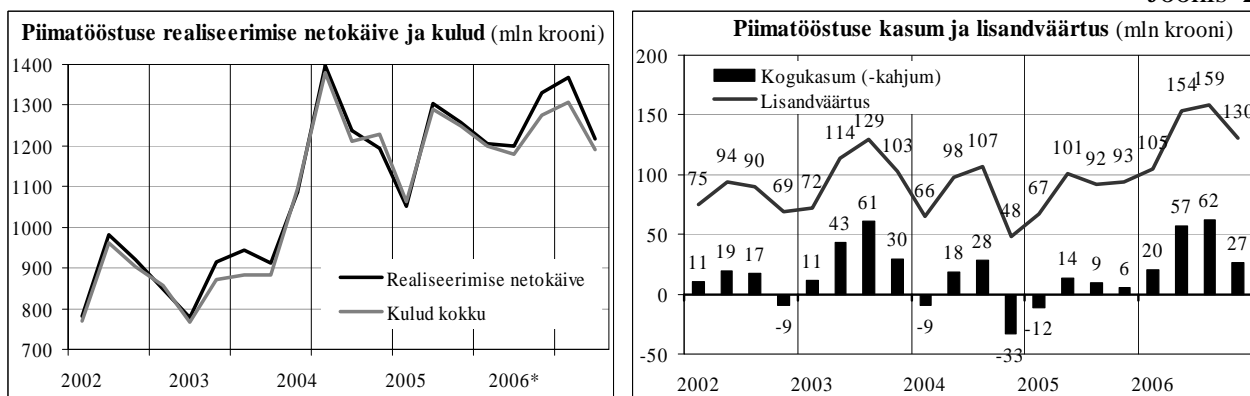

Allikas: ESA, EKI arvutused

Piimatööstuse **kasum** suurenes 2006. aastal erakordselt kiiresti ning ulatus 166 miljoni kroonini, mis on viimaste aastate parim tulemus (tabel 5, joonis 2). Kasumi kasvu tingis suure osas kogukulude tagasihoidlik kasv (3,1%), mis jäi 2006. aastal tunduvalt alla realiseerimise netokäibe kasvu kiirusele. Kasumi kiire kasvu tõttu suurenes 2006. aastal ka piimatööstuse poolt toodetud lisandväärtus - lühiajastatistika põhjal oli kasv 55% võrreldes 2005. aastaga.

Piimatööstuse käive, kasum ja lisandväärtus olid aasta viimases kvartalis madalamad kui teises ja kolmandas kvartalis, mis on tingitud sesoonsetest teguritest (joonis 2). Võrreldes aga eelmise aasta neljanda kvartaliga oli nii käibe, kasumi kui lisandväärtuse tase tunduvalt kõrgem. Lisandväärtuse tase 2006. aasta teisel poolel oli viimaste aastate kõrgeim (joonis 2).

Joonis 2

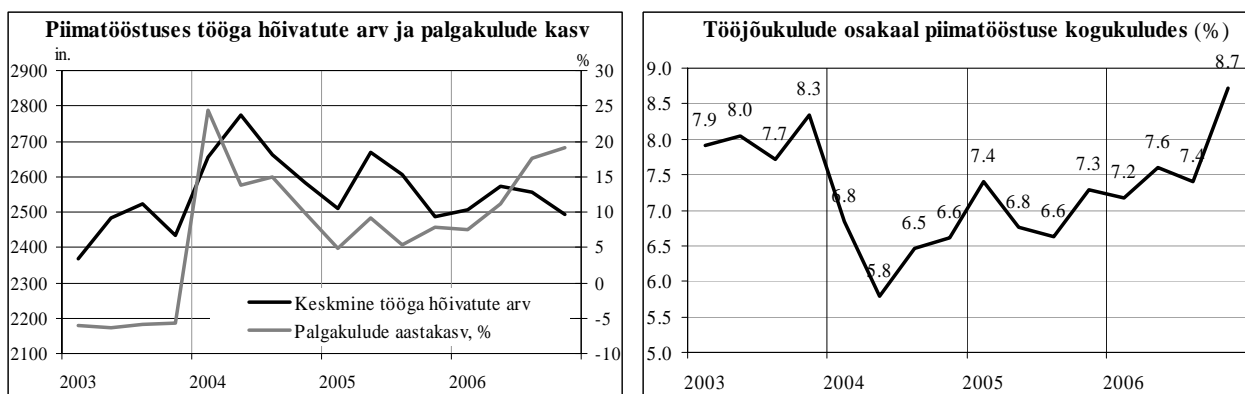
Allikas: ESA

Piimatööstuses on tugevnenud palgasurve, **kogukulude** kasv pole aga oluliselt kiirenenud. Kogukulude kasv piimatööstuses jäi 2006. aastal tagasihoidlikuks (3,1%). 2005. aastal oli kulude kasv isegi negatiivne (lühiajastatistika põhjal -2,3%), sest 2004. aastal kasvasid kogukulud rekordilisele tasemele toorpiima hinna hüppelise kasvu tõttu (tabel 5).

Keskmine **töötajate arv** eelmise aastaga võrreldes mõnevõrra vähenes. 2006. aastal oli lühiajastatistika põhjal keskmine hõivatute piimatööstuses arv 2531 (2005.a 2568). Võrreldes 2004. aastaga töötajate arv aga vähenes oluliselt, piimatööstuses oli siis hõivatud 2721 töötajat.

Piimatööstuse **palgakulude** kasvutempo, mis 2005. aasta kokkuvõttes oli ligi 7%, kiirenes 2006. aastal, ulatudes ligi 14%-ni ning aasta viimases kvartalis isegi 19%-ni võrreldes eelmise aasta sama perioodiga (joonis 3). Töäjõukulude osakaal kogukuludes, mis 2004. aastal püsis keskmiselt allpool 7% ning 2005. aastal 7% läheduses, suurenes 2006. aastal ning aasta viimases kvartalis ulatus koguni 8,7%-ni. Kiire palgakasv kui ka töäjõukulude osatähtsuse suurenemine kogukuludes näitavad, et kogu majanduses suurenenud palgasurve mõjutab ka piimatööstust. Kuid piimatööstuse majandusolukorda tervikuna kiire töäjõukulude kasv 2006. aastal ei halvendanud – kasumi ja lisandväärtuse kasvutempo suurenesid aastatagusega võrreldes.

Joonis 3

Allikas: ESA, EKI arvutused

Piimatööstuse majandusolukorda parandas **tootlikkuse** kiirem kasv võrreldes palgakasvuga. Piimatööstuse tootlikkus, mõõdetuna realiseerimise netokäibena töötaja kohta, on toiduainetööstuse keskmisega võrreldes ligi kaks korda kõrgem. Tootlikkus töötaja kohta piimatööstuses moodustas 2006. aastal esialgsel hinnangul 2021 tuhat krooni, toiduainetööstuses keskmiselt 1089 tuhat krooni ning töötlevas tööstuses kokku 872 tuhat krooni (tabel 6). Piimatööstuse kõrget tootlikkust töötaja kohta võrreldes töötleva tööstusega selgitab palgakulude madal osakaal kogukuludes. Kui piimatööstuse kogukuludest moodustavad töäjõukulud keskmiselt 7%, siis töötlevas tööstuses 17% - seega on piimatööstus oluliselt vähem tööjõumahukas kui muu töötlev tööstus.

2006. aastal kasvas **tootlikkus töötaja kohta** piimatööstuses väga kiiresti, jõudes 2006. aasta teises ja kolmandas kvartalis rekordiliselt kõrgetele tasemetele. Neljandas kvartalis alanes tootlikkus aga uuesti 2005. aasta tasemeni (joonis 4). Samasugused trendid joonistuvad välja ka juhul, kui tootlikkust mõõta lisandväärtuse alusel.

Võrdluses teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega jääb Eesti piimatööstuse netokäive töötaja kohta üle kahe korra alla Euroopa Liidu keskmisele ning kuigi värskemad võrreldavad andmed on kättesaadavad 2004. aasta kohta, ei ole oluliselt üldpilti parandanud ka viimaste aastate tootlikkuse kiire kasv. Lisandväärtus töötaja kohta on Eestis üle kolme korra madalam kui Euroopa Liidu keskmine (lisa 6).

Tabel 6

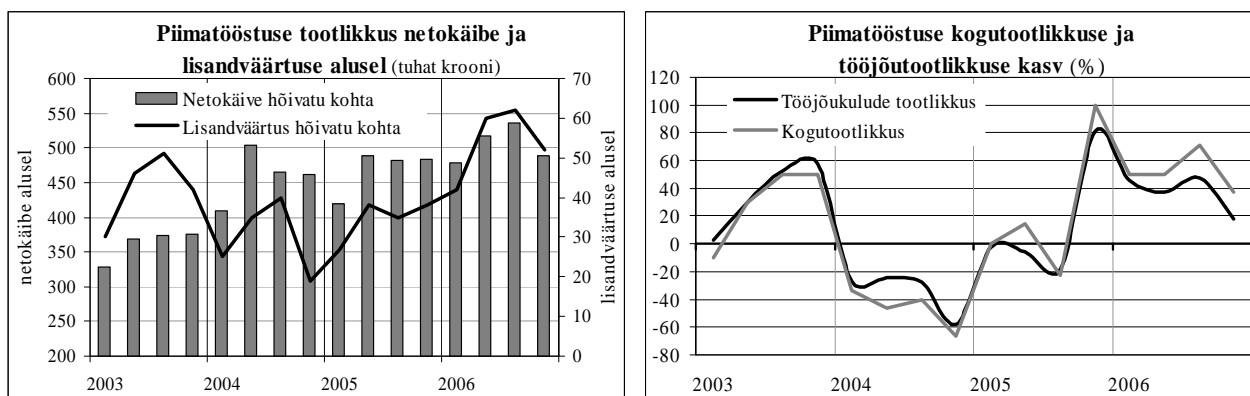
Piimatööstuse tootlikkuse näitajad

	Aastastatistika					Lühiajastatistika	
	2001	2002	2003	2004	2005	2005*	2006*
Tootlikkus (netokäive töötaja kohta), tuh kr	1 317	1 344	1 419	1 783	1 828	1876	2 021
kasv %	26,3	2,1	5,6	25,7	2,5	1,8	7,8
Tootlikkus (lisandväärtus tööt.kohta), tuh kr	137	153	186	139	180	138	216
kasv %	18,1	11,7	21,6	-25,3	29,5	15,4	57,1
Kogutootlikkus lisandväärtuse alusel, kr	0,10	0,11	0,13	0,08	0,10	0,07	0,11
kasv %	-9,1	10,0	18,2	-38,5	25,0	13,7	50,1
Tööjõukulude tootlikkus (lisandväärtus tööjõukulude kohta)	1,48	1,50	1,64	1,17	1,31	1,05	1,43
kasv %	4,2	1,4	9,3	-28,7	12,0	4,0	36,2
Kogurentaablus (kasum/netokäive, %)	0,3	-0,1	1,6	-1,3	-1,6	0,4	3,2

* Arvutatud ESA lühiajastatistika alusel

Allikas: ESA, EKI arvutused

Joonis 4

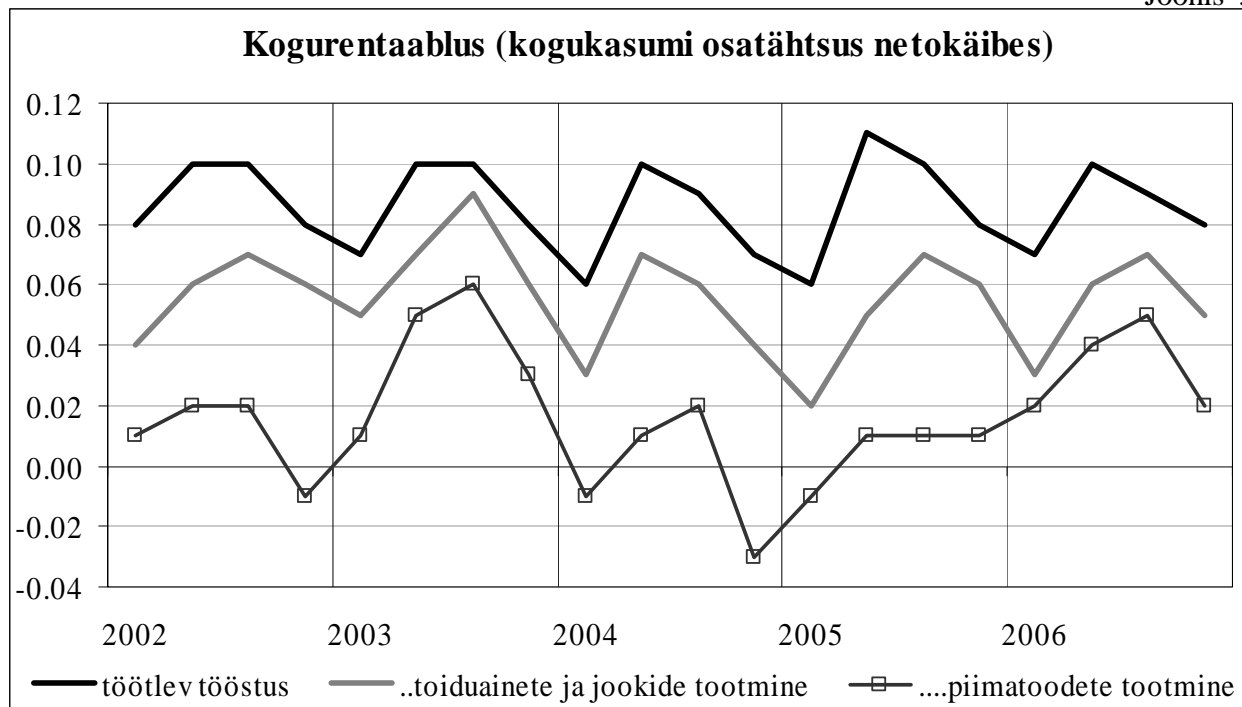
Allikas: ESA, EKI arvutused

Väga kiiresti kasvas ka Eesti piimatööstuse **kogutootlikkus lisandväärtuse alusel** ning lisandväärtus tööjõukulude kohta (tabel 6). Kogutootlikkus lisandväärtuse alusel (loodud lisandväärtuse ja tehtud kulude suhe) kasvas 2006. aasta keskmisena 50%. Tööjõukulude tootlikkuse, mõõdetuna lisandväärtuse ja tööjõukulude suhtena, aastane kasv oli 36%. Viimane näitaja kajastab palgakuludega kohandatud töö tootlikkust. Joonis 4 illustreerib kogutootlikkuse ja tööjõukulude tootlikkuse dünaamikat ka aasta jooksul. Tööjõukulude tootlikkuse kasvu aeglustumine 2006. aasta lõpus oli peamiselt tingitud aasta lõpus alanenud kasumlikkusest. Euroopa võrdluses asus Eesti 2004. aasta andmeid võrreldes küll vähem tootlike riikide hulgas, kuna aasta oli Euroopa Liiduga liitumise tõttu erandlik. Kuid nii 2003. kui ka 2005-2006. aastate näitajad on tunduvalt kõrgemad, mis tähendab, et kui arvesse võtta riikidevaheline palgatasemete erinevus, siis on palgakuludega kohandatud tootlikkuse tase piimatööstuses võrreldav Euroopa keskmisega.

Hoolimata sellest, et Eesti piimatööstuse tootlikkuse tase on Euroopaga võrreldes veel tunduvalt madalam, annab palgakasvust kiirem tootlikkuse kasv viimasel kahel aastal tunnistust piimatööstuse konkurentsivõime paranemisest.

Eesti piimatööstuse **kogurentaablus**² kasvas võrreldes varasema kahe aastaga samuti kiiresti, ulatudes 2006. aasta kokkuvõttes esialgsel andmetel 3%-ni (tabel 5, joonis 5). Sellele vaatamata jäi ka 2006. aastal kogurentaablus piimatööstuses madalamaks toiduainetööstuse kogurentaablusest (5%) ning tunduvalt madalamaks töötleva tööstuse kogurentaablusest (ligi 9%). Piimatööstuse rentaablus on olnud oluliselt kõikumavam võrreldes toiduainetööstusega ja töötleva tööstusega. Erinevalt piimatööstusest ei ole keskmine rentaablus tase viimastel aastatel töötlevas tööstuses ega ka toiduainetööstuses oluliselt muutunud, rentaablus sesoonne kõikumine iseloomustab aga kõiki kolme haru.

Joonis 5

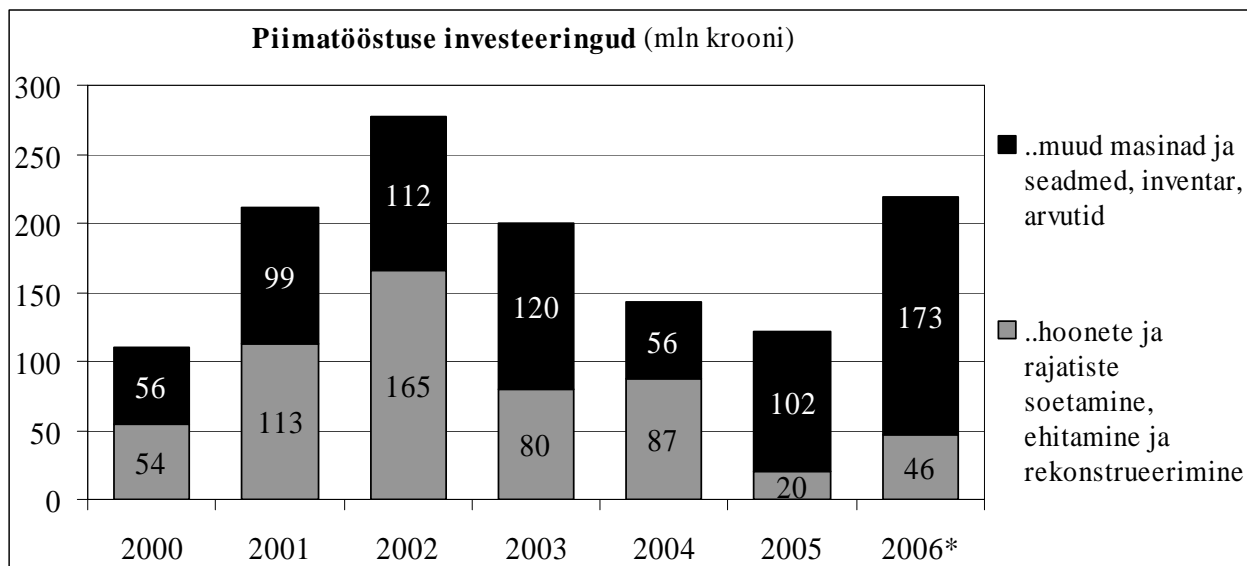
Allikas: ESA

Investeeringud kasvasid hoogsalt väiksemates ettevõtetes, investeeriti peamiselt masinate ja seadmetesse. Euroopa Liiduga liitumise eelselt toimunud investeeringute kiire kasv piimatööstuses pidurdus 2004-2005. aastatel. 2006. aastal hoogustus aga investeeringute kasv uuesti (tabel 5, joonised 6-7). Piimatööstusesse tehtud investeeringud ulatusid esialgsel andmetel 2006. aastal 228 miljoni kroonini, mis jääb alla vaid 2002. ja 2003. aastate kõrgetele tasemetele. Viimastel aastatel on toimunud ka olulisi muutusi investeeringute struktuuris. Vähenesid investeeringud hoonete ja rajatiste soetamise, ehitamise ja rekonstrueerimise, samal ajal suurenesid investeeringud masinatesse ja seadmetesse. Masinate ja seadmete osakaal koguinvesteeringutes on viimasel kahel

² Kogukasumi osatähtsus netokäibes

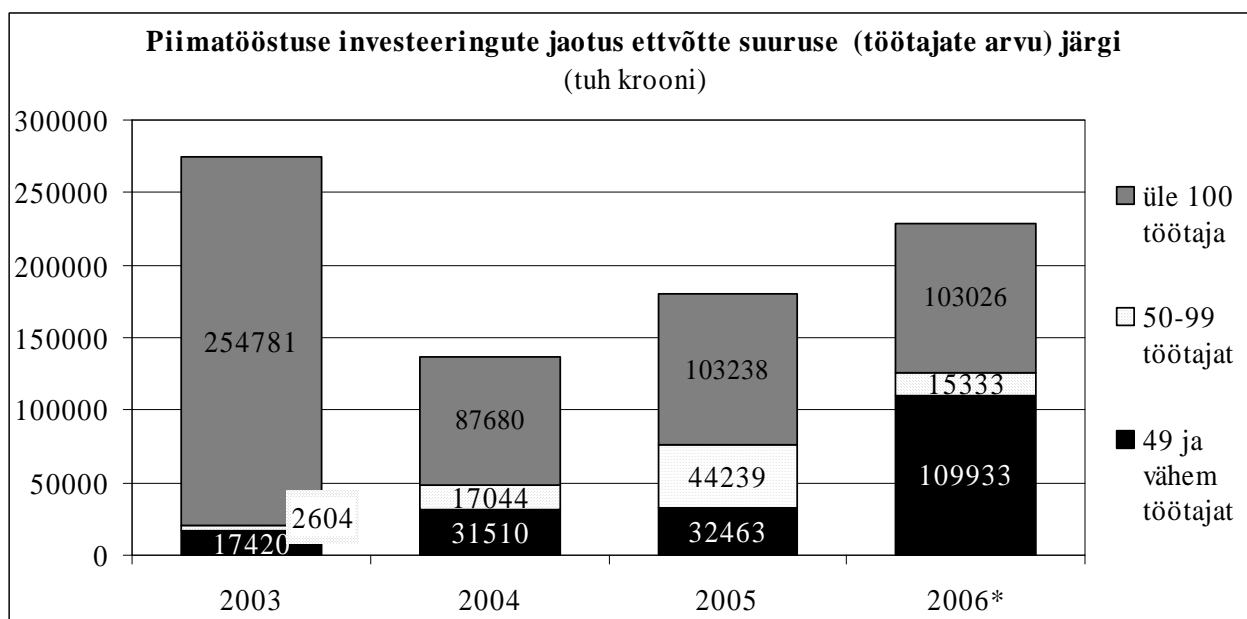
aastal ulatunud 70-75%-ni, kusjuures varasematel aastatel oli osakaal 40% läheduses. Samal ajal on vähenenud hoonetesse ja rajatistesse tehtud investeeringute osakaal kogu investeeringumahus. Need muutused näitavad, et viimasel kahel aastal tehtud investeeringud on oluliselt kaasa aidanud tootlikkuse ja efektiivsuse tõusule piimatööstuses.

Joonis 6

Allikas: ESA

Joonis 7

Allikas: ESA

Investeeringute jaotus ettevõtete suuruse järgi (töötajate arvu järgi) näitab, et 2006. aastal suurenesid oluliselt investeeringud vähem kui 50 töötajaga ettevõtetes. Sealjuures on suurte, üle 100 töötajaga, ettevõtete investeeringumahud viimase kolme aasta jooksul jäänud samale tasemele. Investeeringute suurenemine väiksemates ettevõtetes on osaliselt tingitud majandusliku

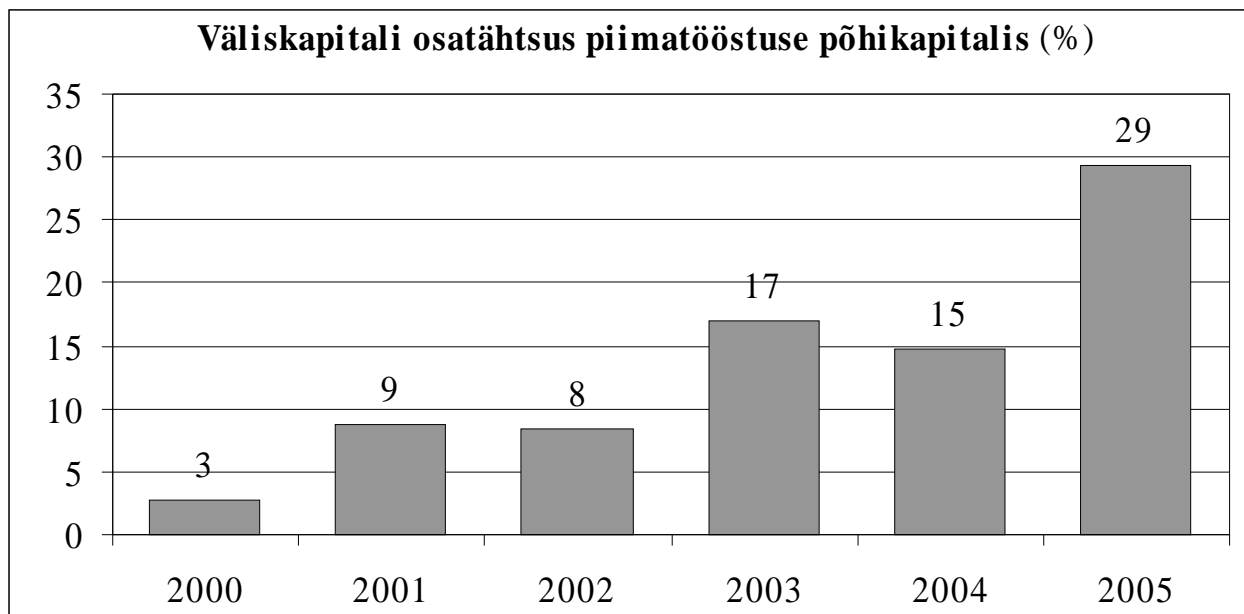

olukorra paranemisest ning siseturu mahu kasvust, mille tagajärjel on suurenenud ka väiksemate ettevõtete kasumlikkus. Teiseks põhjuseks võib olla ka paranenud juurdepääs investeeringutoetustele, seda nii taotlemise suutlikkuse kasvu tõttu kui ka riigipoolse investeeringute toetamise rõhuasetuste muutuse tõttu.

Investeeringud töötaja kohta olid 2004. aastal aga Eesti piimatööstuses Euroopa Liidu riikidega võrreldes suhteliselt väikesed, 2006. aasta andmetega võrreldes on olukord siiski mõnevõrra parem (lisa 6). Võrreldes vanade EL-i riikidega on Eesti piimatööstuses veel kõrge investeeringuvajadus, mida näitab investeeringute ja loodava lisandväärtuse suhe. Eesti investeeringute osakaal lisandväärtuses on võrdlemisi kõrge ning samas suurusjärgus näiteks Portugali ja Poolaga. Samasse suurusjärku kuuluvad pea kõik teised uued EL-i liikmesriigid. Vanades liikmesriikides on investeeringute osakaal lisandväärtuses madalam. Seda näitajat mõjutab kindlasti ka üldine madalam lisandväärtuse tase uute liikmesriikide piimatööstustes. Positiivsena võib välja tuua, et teadus ja arendustegevuse kulude osakaal lisandväärtuses moodustas Eestis 2004. aastal 0,5%. Kuigi andmeid kõikide riikide kohta pole, selgub võrdlusest, et Eesti näitaja on kõrgem mõningatest uutest liikmesriikidest ning ka Suurbritanniast. Samal ajal oli see näitaja kõrgeim Saksamaal ja Prantsusmaal, kus teadus- ja arendustegevuse kulud moodustasid lisandväärtusest vastavalt 1,6% ja 1,3%.

Väliskapitali osatähtsus Eesti piimatööstuses suurenes 2005. aastal hüppeliselt, mis on tõenäoliselt tingitud Euroopa Liiduga liitumise järgselt suurenenud välisinvestorite huvist Eesti piimatööstuse vastu. Väga suure osa kasvust moodustab ka juba Eesti turul tegutsevate välisfirmade tegevuse laiendamine (näiteks Valio). 2006. aasta andmeid veel ei ole, kuid tõenäoliselt väliskapitali osakaal oluliselt ei suurenenud.

Joonis 8

Allikas: ESA

Hinnad

Piimatoodete **maailmaturu hinnad** liikusid 2006. aasta teisel poolel tõusu suunal ning olukord piimatoodete maailmaturul paranes (tabel 7, joonised 9-12). 2006. aasta III kvartalis ja 9 kuul jäid keskmised hinnad veel alla aastatagust taset, kuid võrreldes 2006. aasta teise kvartaliga oli enamike toodete hinnatõus märgatav ning see jätkus ka IV kvartalis. Sealjuures tõusid valgu- toodete hinnad kiiremini kui rasvatoodetel. Või hind hakkas aga IV kvartalis taas langema.

Tabel 7

Piimatoodete hulgihinnad Hollandis, Saksamaal ja USA-s 2004-2006. aastal

(IV kvartali ja aasta keskmised, kr/kg)

	IV kv 2004	IV kv 2005	IV kv 2006	jaan 2007	2004	2005	2006
PIIMAPULBER							
Holland	40.16	37.55	38.49	39.27	39.98	37.64	37.13
Saksamaa	40.29	37.73	40.11	40.52	39.85	37.81	37.80
USA keskmine	35.98	40.58	35.15	35.40	38.11	38.05	34.65
LÕSSIPULBER							
Holland	31.61	29.42	35.41	34.89	30.93	30.17	32.66
Saksamaa	31.95	29.47	35.73	34.81	31.34	30.09	32.55
USA keskmine	22.65	28.93	27.19	30.06	23.37	26.65	24.77
VÕI							
Holland	46.73	41.52	39.74	40.06	47.00	43.59	39.53
Saksamaa	46.31	41.83	40.76	39.04	46.78	43.13	39.49
USA keskmine	46.46	43.12	36.27	32.73	51.17	43.30	34.46
JUUST							
Saksamaa Edam	44.54	43.58	45.84	46.16	44.19	44.02	45.78
Inglise Cheddar	48.26	49.31	46.13	46.92	49.60	48.61	46.83
Poola Gouda/Edam	45.21	43.79	43.64	43.37	40.83	42.98	43.71
USA Cheddar	55.01	58.05	52.79	52.61	58.33	56.41	54.12

Allikas: ZMP

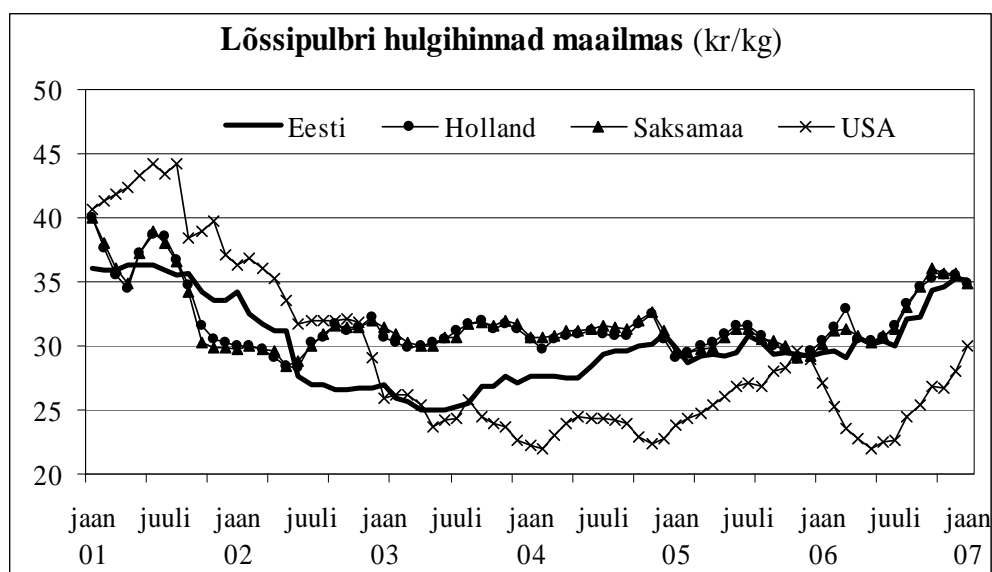
Lõssipulbri hulgihind maailmaturul hakkas tõusma juba 2006. aasta alguses ning oli 2006. aasta IV kvartalis EL-i suuremates tootjariikides üle 20% kõrgem aasta varasemast perioodist, aasta keskmine hind oli 8% kõrgem aastatagusest (joonis 9). 2007. aasta jaanuaris hind IV kvartali keskmise suhtes veidi langes (-2%). Kiirem hinnatõus oli aasta lõpukuudel USA-s, kuid IV kvartali keskmine hind jäi siiski 6% madalamaks aasta varasema perioodi tasemest, 2007. aasta jaanuaris oli aga 10,6% kõrgem IV kvartali keskmisest.

Tootjate jaoks toimusid positiivsed arengud ka juustuturul. Juustu hinnad küll kõikisid 2006. aasta jooksul, kuid üldine trend oli tõususuunaline (joonis 10). Tilsit-, Gouda- ja Edam-tüüpi juustude hinnad tõusid teistest põhilistest juustutüüpidest enam - IV kvartalis oli hinnatõus

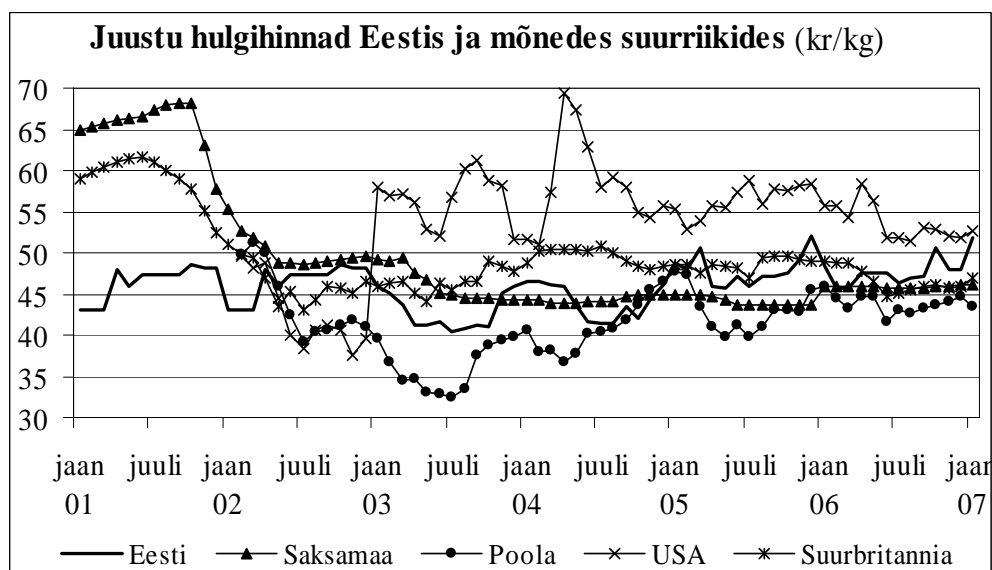
üle 5% ning aastane hinnatõus 4%. Cheddar-tüüpi juustude hind oli aasta keskmisena 4% madalam aasta varasemast hinnast. 2007. aasta jaanuaris juustude hinnatõus jätkus (+1% IV kvartali keskmise suhtes) ja paranes ka Cheddar-tüüpi juustu hind (+1,7%).

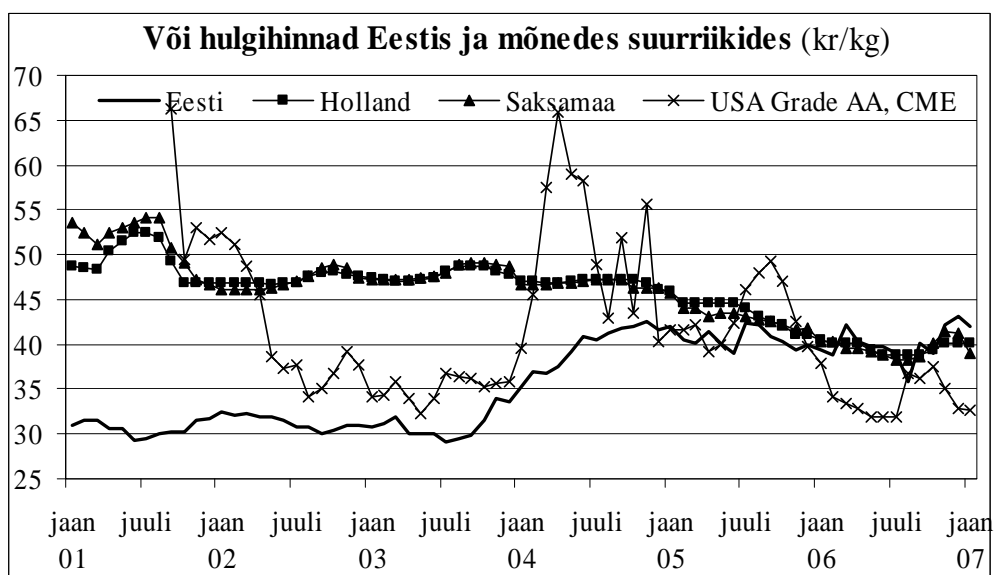
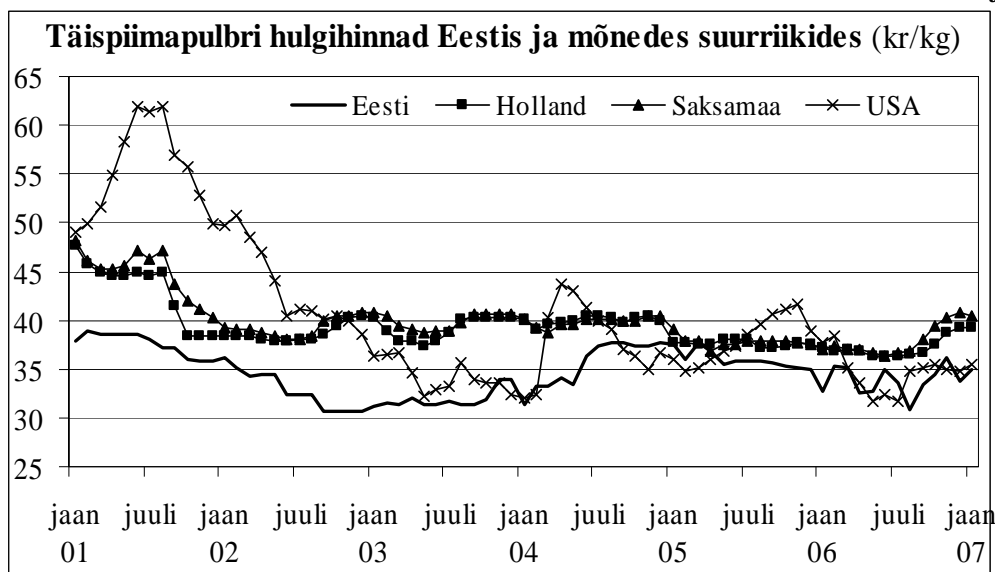
Täispiimapulbri hulgihind on olnud stabiilsem ning hindade kerge langussuunaline trend 2006. aasta I poolel asendus teisel poolel mõõduka tõusuga (joonis 11). Keskmised hinnad EL-is olid 2006. aasta IV kvartalis ligi 5% kõrgemad aasta varasema perioodi hindadest, 2006. aasta keskmine jäi siiski 1,2% madalamaks aasta varasemast keskmisest. 2007. aasta jaanuariks oli aga hind Saksamaal 1%, Hollandis 2% ja USA-s 1% kõrgem IV kvartali keskmisest. USA-s oli hinnamuutus järsem ja kiire hinnatõus algas 2006. aasta II poolest. Seetõttu oli ka IV kvartali keskmine hind USA-s 13% ja aasta keskmine 9% madalam aasta varasemast perioodist.

Joonis 9

Joonis 10

Endiselt on maailmaturul probleeme või osas, mille hinnalangus oli teiste maailmaturul kaubeldavate põhiliste piimatoodetega võrreldes suurim (joonis 12). Või hulgihind oli Hollandis ja Saksamaal 2006. aasta IV kvartalis üle 3% ja aasta keskmise võrdluses üle 9% madalam aasta varasemate perioodide hinnast, USA-s isegi üle 20% madalam. Või tootmise vähenemisega Euroopa Liidus hakkasid võihinnad sügiskuudel tõusma ning olid 2007. aasta jaanuaris 1% kõrgemad kui IV kvartali keskmine. USA-s jätkus aga langustrend aasta lõpuni ja ka 2007. aasta alguses.

Piimatoodete maailmaturu muutuste mõjud kajastuvad ka Eesti piimatööstusettevõtete **tööstusest väljamüügi- ja ekspordihindades**: aasta jooksul ja ka IV kvartalis olid valgutoodete hinnad tõusutrendiga ja piimarasvatoodete hinnad langustrendiga (tabel 8, joonis 9-13). Endiselt on jätku-

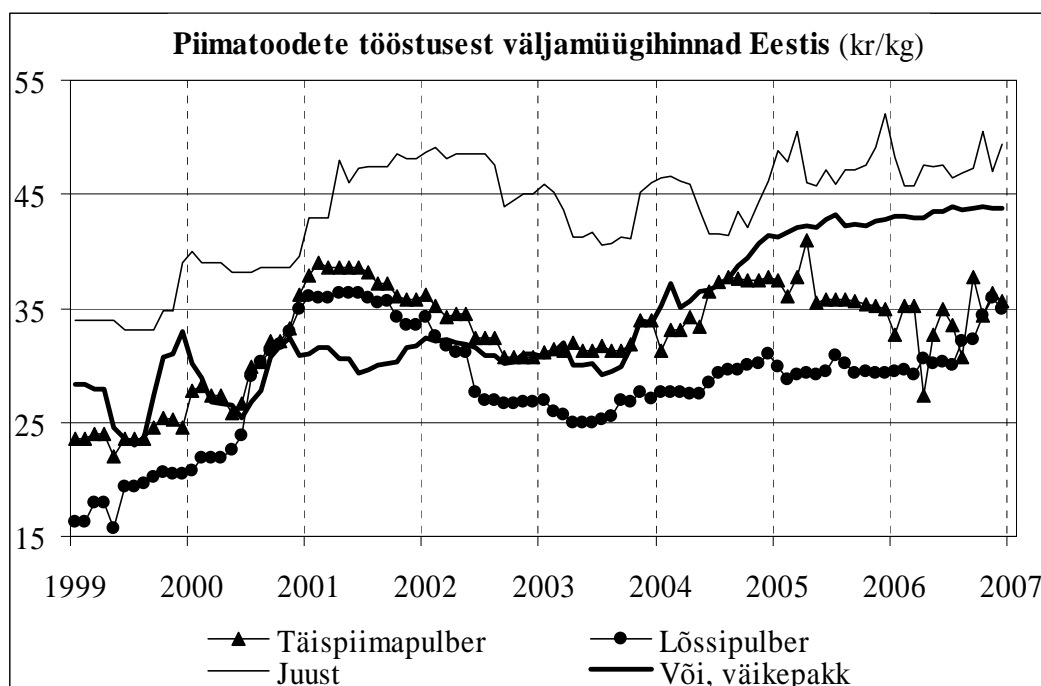
nud kõigi siseturule müüdavate piimatoodete hinnatõus. Kõigi Eestis toodetud piimatoodete hinnatõus jätkus ka 2007. aasta jaanuaris.

Aasta võrdluses tõusis Eestis teistest enam *lõssipulbri* tööstusest väljamüügihind. Perioodi keskmine hind oli 2006. aasta IV kvartalis 18,2% ja aastas 6,7% kõrgem mullusest, ekspordihind vastavalt 16% ja 8% kõrgem. 2007. aasta alguses on hinnatõus aeglustunud ning jaanuaris oli väljamüügihind 1,2% kõrgem IV kvartali keskmisest.

Edam-tüüpi juustu väljamüügihind kõikus 2006. aastal tugevasti, kuid vaatamata suhteliselt heale turuolukorrale maailmas, jäi keskmine hind IV kvartalis 1,5% ja aastas 1% alla aastatagusest. Juustu ekspordihind oli aga IV kvartalis 2% aastavõrdluses kõrgem, kuid 2006. aasta keskmine oli ligi 3% mullusest madalam. 2007. aasta jaanuariks kerkis juustu tööstusest väljamüügihind 6% IV kvartali keskmise suhtes.

Ka *piimapulbri* hind kõikus 2006. aastal tugevalt, kuid hinnatrend oli üldiselt langussuunaline. IV kvartali keskmine väljamüügihind oli 1,2% ja aasta keskmine hind 7,2% madalam aastatagusest perioodist. 2007. aasta jaanuaris hind veidi tõusis (+0,6%) 2006. aasta IV kvartali suhtes. Keskmine piimapulbri ekspordihind oli IV kvartalis 3% kõrgem, kuid aasta keskmine 2% madalam aasta varasemast perioodist.

Joonis 13

25-kiloses pakendis *monoliitvõi* aastane hinnalangus oli aastakeskmise võrdluses 5,6%, kuid IV kvartali keskmine väljamüügihind 3,6% kõrgem aasta varasemast. Samas oli siseturule müüdava väikepakendis või tööstusest väljamüügihind vastavalt 2,9% ja 2,8% kõrgem kui aasta tagasi. Või ekspordihind oli IV kvartalis 2% kõrgem, kuid aasta keskmine 7% madalam varasema aasta vastavate perioodide hinnatasemetest. Keskmise ekspordihinna tugev langus on toimunud Venemaale madalama hinnaga ekspordi suurenemisest. Ekspordihinnas ei kajastu võile makstav eksporditoetus.

IV kvartalis monoliitvõi tööstusest väljamüügihind järsult tõusis (8% IV/IIIkv), kuid detsembris oli madalama hinnaga ekspordiks müügi osa väiksem. Väikepakendis või hind jäi IV kvartalis III kvartali tasemele. 2007. aasta jaanuaris oli või väljamüügihind 1,4% kõrgem IV kvartali keskmisest nii monoliit- kui väikepakendis võile.

Tabel 8

Piimatoodete tööstusest väljamüügi- ja ekspordihindade muutus Eestis 2004-2006.aastail
(tööstusest väljamüügi /ekspordihind; IV kvartali ja aasta keskmised, kr/kg, piimal kr/l)

	IV kv 2004	IV kv 2005	IV kv 2006	jaan 2007	2004	2005	2006
Piimapulber	37.50/ 37.03	35.17/ 34.46	34.76/ 35.41	34.97	35.56/ 36.83	36.34/ 34.51	33.72/ 33.85
Lõssipulber	30.37/ 29.85	29.36/ 29.06	34.71/ 33.60	35.12	28.82/ 28.44	29.51/ 28.66	31.49/ 30.98
Juust Edam	44.16/ 42.30	49.58/ 43.41	48.86/ 44.31	51.81	44.11/ 41.34	47.92/ 45.22	47.44/ 44.02
Või, 82%, 25 kg	42.10/ 37.05	39.94/ 33.01	41.37/ 35.14	41.93	37.57/ 37.87	42.30/ 33.10	39.94/ 30.73
Või, väikepakk ~200g	40.48	42.55	43.80	44.47	37.57	42.30	43.49
Piim 2,5%	5.52	5.53	5.60	5.71	5.39	5.56	5.55
Piim 3,5%	6.21	6.26	6.32	6.49	5.90	6.26	6.26
Kodujuust, 4% lisandita	...	26.74	27.77	28.34	...	26.65	27.27

Allikad: EKI, PM Kaubanduspoliitika büroo

Siseturule müüdavate toodete väljamüügihindad olid suhteliselt stabiilsed, kuid jätkasid siiski kergel tõusutrendil. 4%-lise rasvasusega *kodujuustu* keskmine tööstusest väljamüügihind oli IV kvartalis 3,9% ja aastakeskmise 2,3% kõrgem mullustest vastavate perioodide hindadest ning kodujuustu kallinemine jätkus ka 2007. aasta algul (+2,1% jaan'07/IVkv'06). *Joogipiimade* väljamüügihindad olid aasta keskmisena varasema aasta tasemel, kuid IV kvartalis üle 1% kõrgemad aastatagustest tasemetest. 2007. aasta alguses nende hinnatõus kiirenes ning hinnad olid üle 2% kõrgemad kui IV kvartali keskmine.

Piimatoodete **jaehindade** tõusu tempo oli ligilähedane tööstusest väljamüügihindade tõusule (tabel 9). Ekspordinõudlus püsib aga endiselt hea ning see vähendab hinnasurvet siseturul, mida on eriti tunda või ja juustu jaehindades. Kui 2006. aasta IV kvartalis võrreldes aasta varasema perioodiga kallinesid piimatooted kauplustes 0,4...4,4% vahemikus ja aasta keskmised hinnad 0,1...4,6% vahemikus, siis kiiremini kallinesid just või (vastavalt 3% ja 4,6%) ja juust (4,4% ja 3,6%). 2006. aasta IV kvartalis oli või jaehind kauplustes keskmiselt 68.39 kr/kg ning 2007. aasta jaanuaris veel 0,4% kõrgem. Kodumaine juust maksis IV kvartalis kauplustes keskmiselt 87.38 kr/kg ning kallines jaanuariks veel 2,9%.

Tabel 9

Piimatoodete jaehindade muutus Eestis 2004-2006. aastail
(IV kvartali ja aasta keskmised, kr/kg, piimal kr/l)

	IV kv 2004	IV kv 2005	IV kv 2006	jaan 2007	2004	2005	2006
Juust Edam	79.41	83.72	87.38	89.93	77.20	83.03	86.05
Või, väikepakk ~200g	61.84	66.37	68.39	68.69	56.51	65.44	68.44
Hapukoor	20.08	20.43	20.41	20.59	18.29	20.39	20.53
Kohvikoor	20.48	20.72	20.58	20.94	19.83	20.66	20.69
Kodujuust	40.10	...	41.72	44.51	38.09	40.43	41.26
Piim 2,5%	7.49	7.45	7.48	7.71	7.40	7.51	7.46
Piim 3,5%*	9.05	9.28	9.54	...	8.93	9.11	9.41
Keefir	9.16	8.98	9.26	9.34	8.94	9.07	9.10

* Purepakendis piima jaehind Tallinna supermarketite keskmisena
Allikas: EKI

Värskepiimatoodete hinnatõusud olid tunduvalt aeglasemad ja mõnede toodete hinnad ka kerge langussuunaga. Kauplustes kallinesid aastaga IV kvartalis 3,5%-lise rasvasusega joogipiim 8,2% (aastakeskmine +3,3%), kodujuust 1,3% (+2,1%), keefir 3,1% (+0,3%) ja 2,5%-lise rasvasusega joogipiim 0,4% (-0,1%). Koore jaehind oli kõikumam. Hapukoore hind aastakeskmisena oli varasemast perioodist 0,7% kõrgem, kuid IV kvartalis 0,1% madalam. Kohvikoore hind oli IV kvartalis 0,7% madalam kui aasta varem, kuid aastakeskmine 0,1% kõrgem mullusest. 2007. aasta jaanuaris olid värskepiimatoodete hinnad 0,9%...6,7% kõrgemad kui IV kvartali keskmised, kiireim hinnatõus oli seejuures kodujuustul.

Tabel 10

Piimatoodete jaehinnad Euroopa pealinnade supermarketites 4.-10.dets. 2006.a (kroonides)

Toode	Piim, 3,5%	Või,80- 82,5%	Juust, Edam, Gouda	Kohvi- koor, 10%	Virsi- jogurt	Maitse- tamata jogurt	Zott Danone jms jogurt	Valge- hallitus- juust Brie President
Kogus	1 liiter	200g	1 kg	0,2 liitrit	150 g	0,5 kg	125g	1 kg
Tallinn	9.54	13.50	85.78	4.04	18.60	9.63	3.23	199.95
Riia	8.91	13.36	75.47	6.68	19.81	10.69	5.79	219.74
Vilnius	10.65	14.46	64.90	8.29	20.17	6.75	3.85	135.89
Varssavi	8.17	11.29	62.37	5.20	x	8.25	2.93	103.96
Bratislava	10.53	16.89	70.54	10.35*	29.14	11.60	3.64	152.54
Budapest	11.27*	21.66	83.00	x	x	11.74	6.97	x
Helsingi	10.64	17.92*	108.48	10.12*	25.71	10.64	5.64	223.75
Berliin	11.54	14.14	93.88	7.20*	30.14	6.94	4.54	x
Amsterdam	11.27	14.35	61.02	8.03	23.94	8.81	x	156.26
Stockholm	12.23	15.16	85.99	13.97*	22.40	12.92	6.20	222.29

***Bratislava:** Danone jogurt; **Budapest:** piim 2,8%; **Helsingi:** võil ümberarvutus 500g pakendilt; kohvikoor 19%; Danone jogurt; **Berliin:** kohvikoor UHT; Danone jogurt; **Stockholm:** kohvikoor 12%; Arla jogurt
Ümberarvutused erinevatelt pakendi suurustelt (kasutatud on lähima suurusega pakendi hindasid)

Allikas: EKI

Teiste Euroopa riikide pealinnadega võrreldes on piimatoodete jaehinnad Tallinna elurajoonides asuvates supermarketites enamasti kõrgemad kui uutes (Eestiga samaaegselt liitunud) EL-i liikmesriikides, kuid madalamad vanade EL-i riikide pealinnade suurte kaupluste hindadest (tabel 10). Vaadeldud piimatoodetest on erandiks valgehallitusjuust, mida Euroopa Liidu pealinnades on endiselt võimalik osta odavamalt kui Tallinnas, sest Eestis puudub jätkuvalt antud tootegrupis konkurents kohalike tootjate poolt. Luke farmi meierei on küll valgehallitusjuustu juba tootma hakanud, kuid ettevõtte tootmismahud on veel turu mõjutamiseks liiga väikesed.

Toorpiima **kokkuostuhind** on Euroopa Liidus sõltuvalt turu olukorrast aasta-aastalt langenud ning oli 2006. aasta IV kvartalis keskmiselt 4.50 kr/kg (2005 IV kv – 4.54 kr/kg, 2004 - 4.75 kr/kg). Alljärgnev tabel 11 annab ülevaate Euroopa Liidu suuremate piimatööstusettevõtete kokkuostuhindadest, aga ka Eesti lähiriikide keskmistest hinnatasemetest. Siit on näha, et EL-i suurtööstuste piima kokkuostuhindade languse ja Eestis varasematel aastatel toimunud pideva hinnatõusu tulemusel on piima kokkuostuhindade vahe EL-i erinevate riikide vahel vähenemas. Madalamad piima kokkuostuhinnad on Leedus ja Lätis, kuid ka need on võrreldes eelmise aastaga tõusutrendil. Kui teistes EL-i riikides kokkuostuhinnad langesid, siis Lätis tõusis hind aastaga IV kvartalis 0,8% (IVkv'06/IVkv'05) ja aastakeskmisena 5,4% (2006/05) ning Leedus vastavalt 2,1% ja 2,9%. 2007. aasta alguses hinnatõus mõlemas riigis jätkus. Jaanuaris oli Lätis kokkuostuhind 1,9% ja Leedus 2,1% kõrgem kui IV kvartali keskmine.

Tabel 11

Piima keskmised kokkuostuhinnad Euroopa Liidu mõningates suurtööstustes, Eesti lähiriikides ja Uus-Meremaal (kr/kg)

	IVkv 2004	IVkv 2005	IVkv 2006	jaan 2007	2004	2005	2006
Suurtööstused*							
Nordmilch Saksamaa	4.69	4.50	4.30	4.20	4.40	4.25	4.22
Arla Foods Taani	4.39	4.34	4.27	4.32	4.45	4.37	4.29
Danone Prantsusmaa	5.10	4.97	4.98	4.86	4.78	4.69	4.64
Lactalis Prantsusmaa	4.96	4.79	4.64	4.79	4.78	4.64	4.51
Friesland Coberco Hollandi	4.60	4.61	4.46	4.19	4.30	4.28	4.19
Arla Foods Rootsi	4.45	4.22	4.31	4.38	4.47	4.30	4.27
Suurtööstuste keskmine EL-s	4.75	4.54	4.50	4.42	4.53	4.40	4.32
Riigid							
USA	4.53	4.45	3.83	4.01	4.84	4.32	3.72
Uus-Meremaa	2.69	2.76	2.50	2.64	2.58	2.78	2.49
Saksamaa, <i>rasv 3,7%, valk 3,4%</i>	4.51	4.36	4.40	4.29	4.33	4.26	4.23
Soome, <i>rasv 4,3%, valk 3,3%</i>	5.38	5.37	5.33	5.33**	5.18	4.95	4.84
Läti, <i>rasv 4,0%, valk 3,3%</i>	3.32	3.67	3.70	3.77	3.11	3.53	3.72
Leedu, <i>rasv 4,0%, valk 3,2%</i>	3.03	3.28	3.35	3.42**	2.51	3.10	3.19
Eesti, <i>rasv 3,8%, valk 3,2%</i>	3.94	3.96	3.84	3.85	3.84	3.98	3.81

* baasiline piim 4,2% rasva, 3,35% valku, SCC 24,999, TBC 24,999

** andmed dets 2006

Allikad: LTO, ZMP, TIKE, LVAEI, EKI

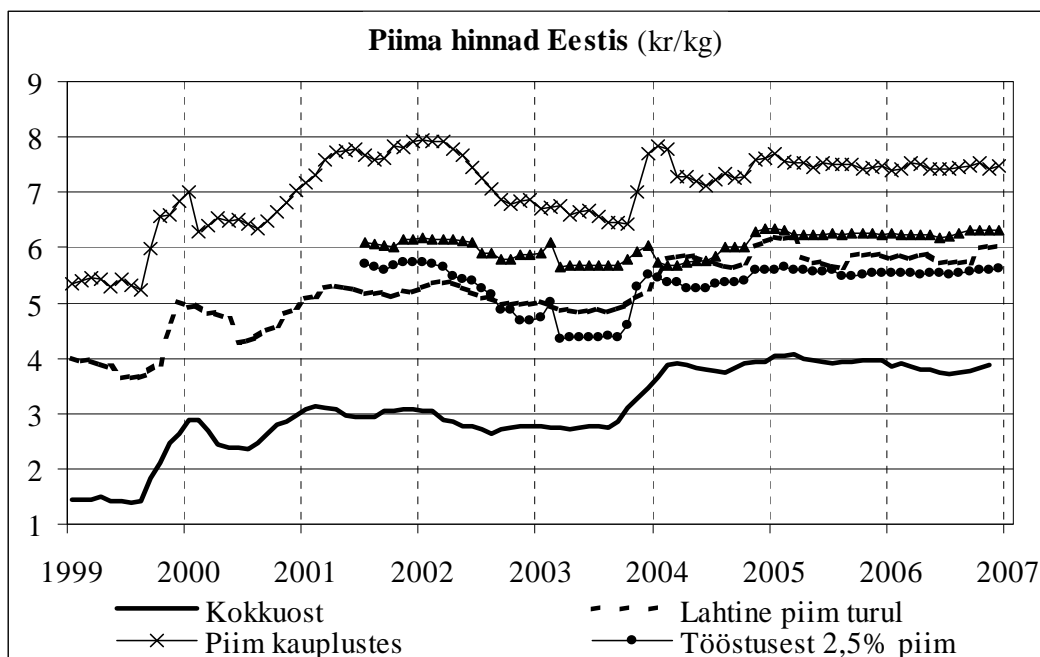

Tugev toorpiima hinna langus oli 2006. aastal USA-s. IV kvartalis ja aasta keskmine kokkuostuhind oli 13,9% madalam vastavate perioodide keskmistest hindadest 2005. aastal. 2006. aasta lõpus ja 2007. aasta alguses järgnes tugevale hinnalangusele tõus ning jaanuaris oli kokkuostuhind 4,7% kõrgem IV kvartali keskmisest.

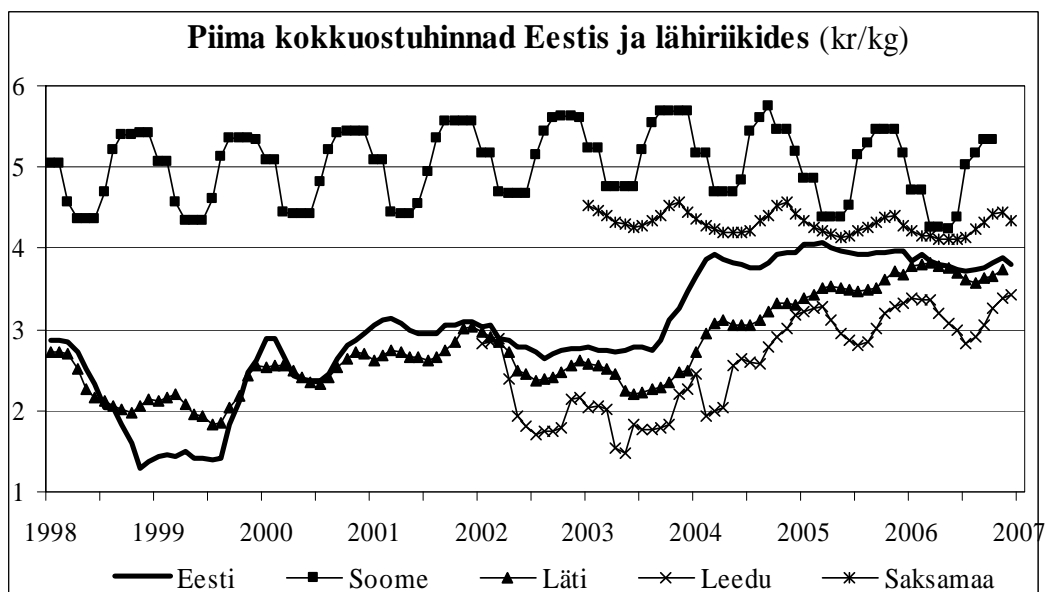
Piimatoodangu vähenemisega EL-is 2006. aastal on kokkuostuhinnad aasta teisel poolel osades riikides tõusnud osades langenud, kuid 2007. aasta jaanuaris oli EL-i suurtööstuste keskmine 1,8% madalam IV kvartali keskmisest.

Piima kokkuostuhind Eestis jääb EL-i suurtööstuste ja Läti-Leedu tasemetega vahele. Naaberriikide hinnad suruvad ühelt poolt Eesti toorpiima hinda alla, teiselt poolt aga annavad piimatootjatele hinnatõusuks kasvuruumi.

Joonis 14

Joonis 15

Eesti piimatööstuste poolt varutava toorpiima tegelik **kokkuostuhind** langes ESA andmetel 2006. aasta alguse 3.92 kroonilt kuni 3.72 kroonini juulis, see on -5,1% (joonis 14 ja 15). Augustist alates piima kokkuostuhind tõusid ning oli novembris 4,3% kõrgem aasta madal-seisust juulis.

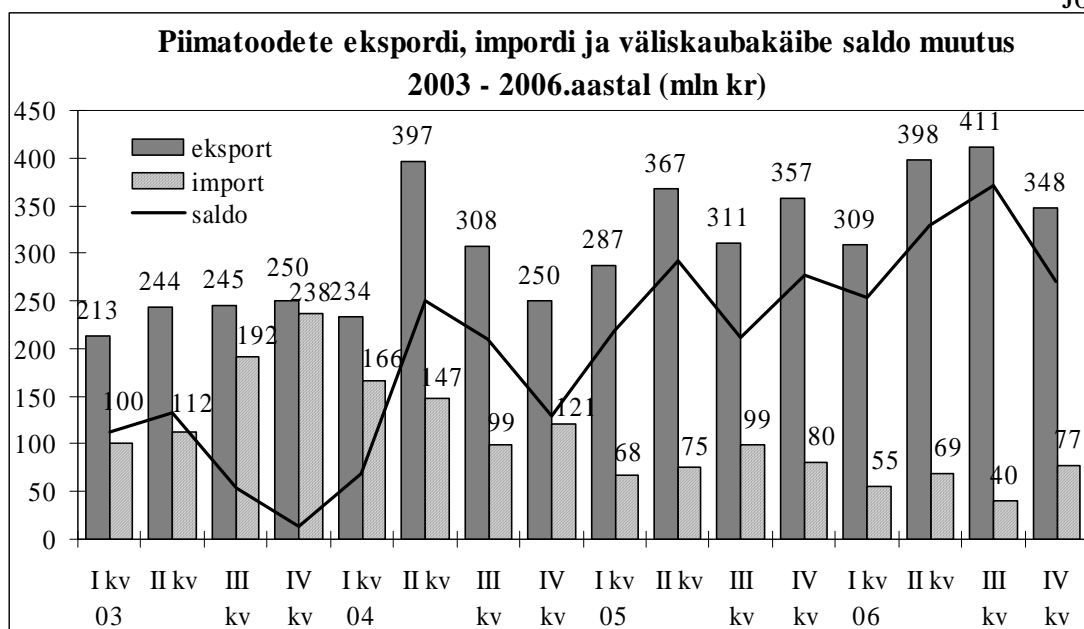
2006. aasta IV kvartalis oli piima keskmine kokkuostuhind Eestis 3.84 kr/kg, see oli 3% madalam (aasta keskmine 4,3% madalam) aastatagusest tasemetest.

Väliskaubandus

2006. aastal jätkus piimatoodete väliskaubanduses 2004. aastal alanud positiivne trend: eksport suurenes ja import vähenes ning kaubavahetuse positiivne saldo suurenes (joonis 16). 2006. aastal suurenes Eesti piimatoodete ekspordikäive võrreldes 2005. aastaga 6,8% (+93,6 mln kr), import vähenes 13,3% (-41,9 mln kr) ning Eesti piimatoodete väliskaubanduse positiivne saldo (1 194,7 mln kr) suurenes 12,8% (+135,5 mln kr). Sealjuures oli kaubavahetuse saldo positiivne nii EL-i vanade liikmesriikide (+894,4 mln kr), 3. riikidega (+153,2 mln kr) kui ka uute liikmesriikidega (saldo +11,6 mln kr). 2006. aasta negatiivseks trendiks oli aga toorpiima väljaveo suurenemine.

Põllumajandussaaduste väliskaubanduses moodustas piimatoodete eksport 2006. aastal 17,5% (2005 - 19,7%) põllumajandussaaduste kogu ekspordikäibest ja import 2,3% (2004 - 2,9% kogu impordikäibest).

Joonis 16

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

2006. aastal eksporditi piimatooteid Eestist kokku 1465,5 miljoni krooni väärtuses, mis on 6,8% ehk 93,6 miljoni krooni enam kui 2005. aastal (tabel 12). Ekspordikäibe kasv saavutati

rõõsa piima ja koore 151,1 miljoni kroonise ja juustu-kohupiima 115,9 miljoni kroonise ekspordikäibe kasvuga, millega korvati pulbrite (-149,6 mln kr) ja piimarasvade (-89,1 mln kr) ekspordikäibe vähenemine. Ekspordikäibest 28% moodustas juustu, 15% 1...6%-lise rasvasusega piima, 14% piimapulbri, 11% lõssipulbri, 10% kohupiimade ja 6% või väljavedu (joonis 17).

Võrreldes 2005. aastaga suurenesid muude ehk põhiliselt naturaaluustude (+25%, ekspordikogused 8506 t), vadakupulbri (+32%, 5637 t), 1...6% rasvasusega rõõsa piima (4 korda, 52801 t) ning kohupiima (+23%, 2879 t) ekspordikogused. Samas vähenes lõssipulbri (-40%, 4770 t), piimapulbri (-29%, 5627 t), või (-28%, 2695 t) ja jäätise (-60%, 234 t) väljavedu. Hapendatud piimatoodete ekspordis vähenes jogurtite väljavedu (-4%), kuid muude hapupiimatoodete eksport suurenes 1,5 korda (kogumaht 836 t). 1...6%-lise rasvasusega rõõsa piima välja-veokogusest moodustas hinnanguliselt 2/3 toorpiim ja 1/3 tööstuslikult toodetud joogipiim. Toorpiima kui tooraine väljaveo kasvu samaaegselt vähenevate valmispiimatoodete ekspordi vähenemisega ei saa hinnata positiivseks trendiks Eesti piimatoodete ekspordis ja see näitab Eesti piimatööstuste konkurentsivõime vähenemist rahvusvahelisel turul.

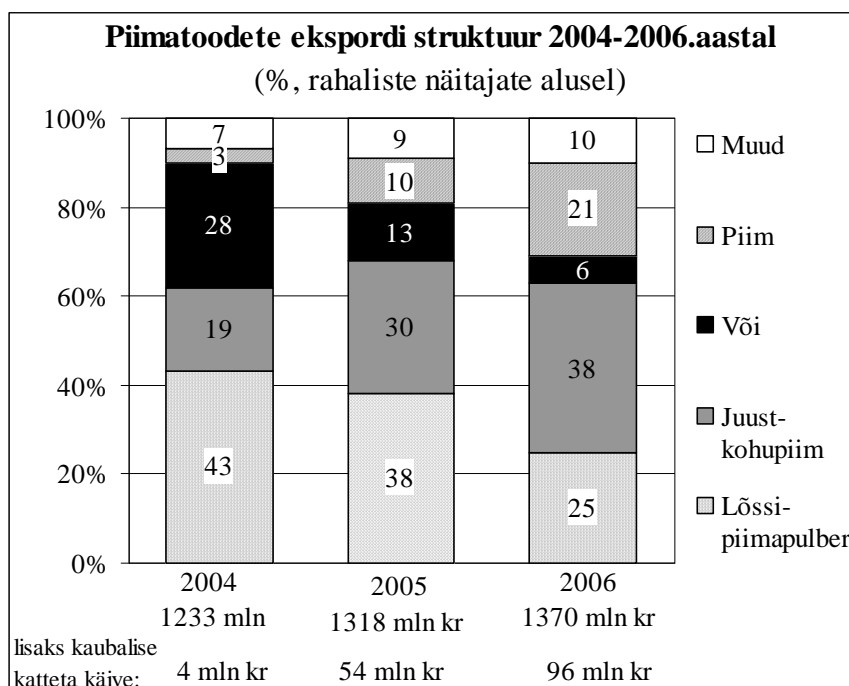
Tabel 12

Piimatoodete põhiexport 2005 – 2006

	2005			2006			Ekspordikoguse muutus 2006/05 +, - %
	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	18218	135722	7.45	57672	286759	4.97	3,2 korda
sh piim 1-6%	13567	54631	4.03	52801	210642	3.99	3,9 korda
Kondenseeritud piim, pulber	15827	497629	31.44	10968	348001	31.73	-30,7
sh lõssipulber	7891	226242	28.67	4770	146891	30.80	-39,5
piimapulber	7934	271349	34.20	5627	191189	33.98	-29,1
Hapendatud piimatooted	4961	64272	12.96	4752	73593	15.49	-4,2
sh jogurt	4407	50128	11.37	3916	56887	14.53	-11,1
Vadakutooted	4349	35073	8.06	5972	58236	9.75	37,3
sh vadakupulber	4257	32476	7.63	5637	54512	9.67	32,4
Või ja piimarasvad	5134	173262	33.75	2736	84173	30.76	-46,7
sh või	3709	128270	34.58	2695	82767	30.71	-28,3
Juust, kohupiim	9243	397141	42.97	11516	512977	44.55	24,6
sh naturaalne juust	6804	304977	44.82	8506	384571	45.21	25,0
Jäätis	592	15069	25.41	234	6170	26.36	-60,5
Piimatooted kokku	x	1318168	x	x	1369909	x	x
Käive rahas, ilma kaubalise katteta	x	53732	x	x	95591	x	x
KOKKU	x	1371900	x	x	1465500	x	6,8*

*Ekspordikäibe muutus

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

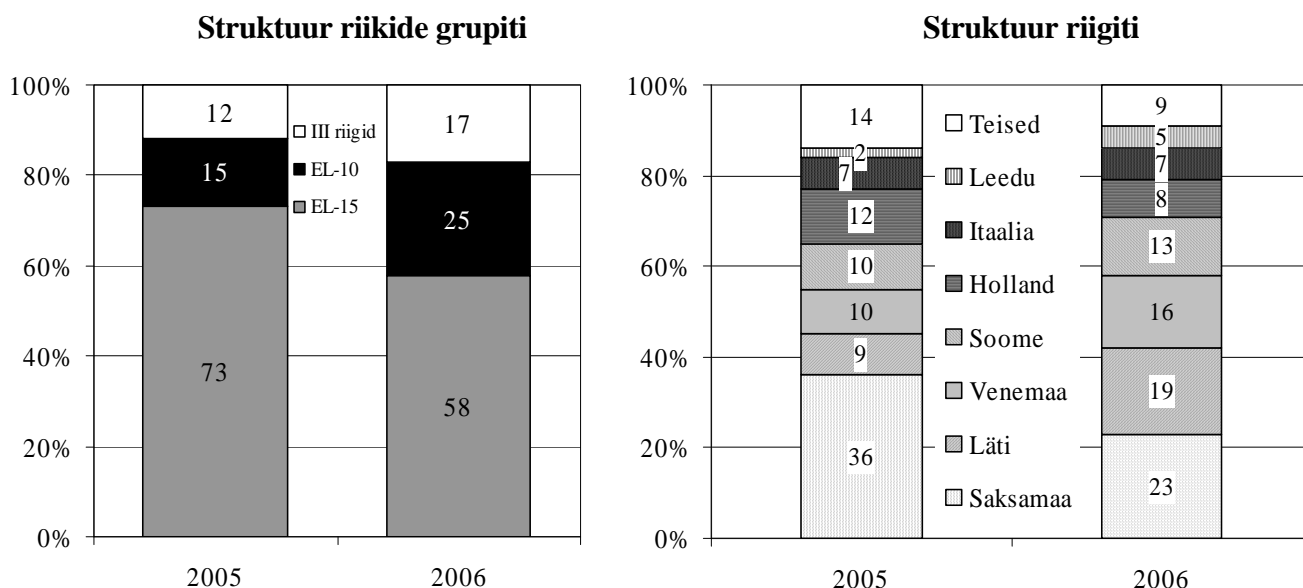

Keskmiised **ekspordihinnad** olid 2006. aastal osadel toodetel kõrgemad ja osadel toodetel madalamad kui aasta tagasi. Üldine olukord piimatoodete maailmaturul soodustas hinnatõusu, kuid teatud määral põhjustas ekspordihindade muutusi ka sihtriikide osakaalude muutus ekspordikogustes. 2006. aastal suurenes piimatoodete ekspordi rahalises käibes madalama hinnatasemetega naaberriikide – Venemaa ja Läti osakaal 35%-le 2005. aasta 19%-lt. Kiirema hinnalanguse tõi see muutus kaasa võile (-11%), kuid Venemaale eksporditud koguste osas korvatakse madalat hinda riigi poolt eksporditoetustega. Oluliselt tõusis ekspordihind aastaga jogurtil (+28%) ja vadakupulbril (+21%). Naturaaljuustu ekspordihind tõusis 0,9%, kohupiimadel 14% ja lõssipulbril 7%, kuid piimapulbri ja röösa piima hind langes (-1%).

2006. aasta ekspordikäibest 58% moodustas eksport EL-i vanadesse liikmesriikidesse, 25% EL-iga liitunud riikidesse ja 17% kolmandatesse riikidesse (joonis 18). Suurema osakaaluga sihtriik Eesti piimatoodete väljaveos oli endiselt Saksamaa (23% piimatoodete kogu ekspordikäibest, joonis 17), kuid tema osakaal langes aastaga 13%-punkti võrra ning ekspordi rahaline käive vähenes aastaga 150,2 miljoni krooni võrra ehk 40%. Aasta varem sihtriigina II kohal olnud Holland (12%) langes 2006. aastal 5. kohale (8%). 2006. aastal asus piimatoodete ekspordi sihtriigina II kohale Läti (19%, käibe kasv +163,4 mln kr ehk 2,4 korda). Venemaa jäi endiselt III kohale (16%), kuid ekspordikäive sinna suurenes aastaga 1,7 korda (+96,3 mln kr).

Piimatoodete ekspordikäive EL-i vanadesse liikmesriikidesse vähenes aastaga 13% (-121,5 mln kr). Vanadesse liikmesriikidesse eksporditi enam lõssipulbrit (Saksamaale 61%, Hollandisse 9% 2006.a lõssipulbri ekspordist, tabel 13), piimapulbrit (Saksamaale 73%, Hollandisse 12%), võid (Saksamaale 16%, Soome 10%), juustu (Soome 29%, Itaaliasse 19%), kohupiima (Holland 50%) ja jogurtit (Soome 68%).

Piimatoodete ekspordi struktuur riigiti (rahalise väärtuse alusel, %)

Allikas: ESA

Tabel 13

Põhiliste piimatoodete põhiexpordi struktuur riikide lõikes 2006. aastal
(% vastava tootegrupi 2006.a ekspordikogusest)

Piim, lõss, koor		Piima- ja lõssipulber		Hapendatud piimatooted		Või ja piimarasvad		Juust ja kohupiim	
1999.a – 10859 t		1999.a – 14356 t		1999.a – 3154 t		1999.a – 8290 t		1999.a – 4626 t	
2000.a – 2799 t		2000.a – 14737 t		2000.a – 1701 t		2000.a – 4671 t		2000.a – 3871 t	
2001.a – 1999 t		2001.a – 15860 t		2001.a – 2089 t		2001.a – 3963 t		2001.a – 4550 t	
2002.a – 3676 t		2002.a – 18014 t		2002.a – 2042 t		2002.a – 5411 t		2002.a – 6230 t	
2003.a – 2445 t		2003.a – 12094 t		2003.a – 2647 t		2003.a – 6031 t		2003.a – 8388 t	
2004.a – 4563 t		2004.a – 16731 t		2004.a – 2668 t		2004.a – 9009 t		2004.a – 5674 t	
2005.a – 18218 t		2005.a – 15827 t		2005.a – 4961 t		2005.a – 5134 t		2005.a – 9243 t	
2006.a – 57672 t		2006.a – 10968 t		2006.a – 4752 t		2006.a – 2736 t		2006.a – 11516 t	
Läti	80	Saksamaa	64	Soome	59	Venemaa	57	Soome	22
Leedu	10	Läti	12	Leedu	12	Saksamaa	16	Itaalia	14
Saksamaa	6	Holland	10	Läti	11	Soome	10	Venemaa	32
Soome	3	Hispaania	3	Rootsi	8	Austria	7	Holland	13
Venemaa	1	Teised	11	Holland	6	Itaalia	5	Kreeka	5
				Teised	4	Teised	5	Läti	5
								Leedu	5
								Teised	4

Allikas: PM kaubanduspoliitika büroo

Piimatoodete ekspordikäive EL-i uutesse liikmesriikidesse on aastaga suurenenud 64%, mis on toimunud peamiselt ekspordi kasvu tõttu Läti. Eelmisel aastal eksporditi Läti 46,2 tuhat tonni 1...6%-lise rasvasusega rõõska piima (88% selle rasvasusega piima kogu ekspordikogusest), mis ületas aasta varasemat kogust 35,3 tuhande tonniga ehk 4,2 korda. Läti läks veel 11% lõssipulbri, 25% muude hapupiimatoodete, 11% kohupiima ja 50% jäätise ekspordikogustest. Leedu osakaal Eesti piimatoodete ekspordikäibes moodustas 5% ning sinna eksporditi peamiselt kohupiimatooted (20% nende ekspordikogusest) ja 1...6% rasvasusega piima (11%).

Kolmandatesse riikidesse eksporditi piimatooted 2006. aastal 246,8 miljoni krooni väärtuses, mis on 54% suurem aasta varasemast. Ekspordikäive jagunes juustu (56%), või (16%), vadakupulbri (21%) ja piimapulbrite (4%) väljaveokäibe vahel. Sealjuures eksporditi vadakupulbrit 91% Venemaale ja selle ekspordikogus kasvas aastaga kolmandiku võrra. Venemaa oli 3. riikidest tähtsamaks ekspordiriigiks, kuhu läks 95% kolmandate riikide piimatoodete ekspordikäibest ja 16% Eesti kogu piimatoodete ekspordikäibest. Väiksemate osakaaludega kolmandate riikide ekspordis olid Norra (3% kolmandate riikide ekspordikäibes), Bulgaaria (1%) ja Nigeeria (1%).

Piimatooted **imporditi** 2006. aastal 270,8 miljoni krooni väärtuses, mis oli 13,3% (-41,9 mln kr) väiksem kui 2005. aastal (tabel 14). Impordikäibest 49% moodustas import EL-i uutest riikidest, 47% EL-i vanadest riikidest ja 4% kolmandatest riikidest (joonis 19). Impordikäive vähenes aastaga EL-i uutest riikidest 30%, kuid suurenes EL-i vanadest liikmesriikidest (+11%) ja 3. riikidest (+32,4%).

Suurema osakaaluga impordiriigiks oli Leedu, kust tuli Eestisse 25% piimatoodete impordist rahalises väärtuses (joonis 19). Soome osakaal tõusis 22%-ni aasta varasemalt 13%-lt, Läti osakaal suurenes 17%-ni. Saksamaa osakaal impordikäibes jäi aasta varasemale tasemele (14%). Peamiseks sisseveoartikliks olid juust ja kohupiimatooted, millede sisseveokäive moodustas 46% Eesti piimatoodete impordikäibest (joonis 20). Sealhulgas moodustas naturaaluustu sissevedu 29% piimatoodete impordikäibest. Suurem osakaal impordikäibes oli veel jäätisel (18%) ja piimapulbritel (12%).

Enamike piimatoodete impordihinnad aastaga tõusid, vaid hapupiimatoodete hinnad langesid ja lõssipulbri impordihinnad jäid eelmise aasta tasemele.

Leedust toodi Eestisse peamiselt naturaaluustu (356 t ehk 30% juustu impordikogusest), jäätist (649 t, 48%, tabel 15), kondenspiima (306 t, 81%) ning üle poole või impordikogusest. 2006. aastal vähenes juustuimport Leedust 2005. aastaga võrreldes $\frac{3}{4}$ võrra (-1034 t). Soomest imporditi piimatoodetest Eestisse peamiselt jäätist (29% jäätise impordikogusest), jogurtit (49%) ja naturaaluustu (28%). Lätist toodi Eestisse 94% 1...6% rasvasusega piima impordist (107 t), 53% sulatatud juustu impordist, 24% kohupiima impordist ja 8% jäätise impordist. Saksamaalt toodi 32% täispiimapulbri impordikogusest, 65% muudest hapupiimatoodetest (v.a jogurt), 30% kohupiimatoodetest ja 75% sinihallitusjuustust.

Piimatoodete põhiimport 2005 ja 2006

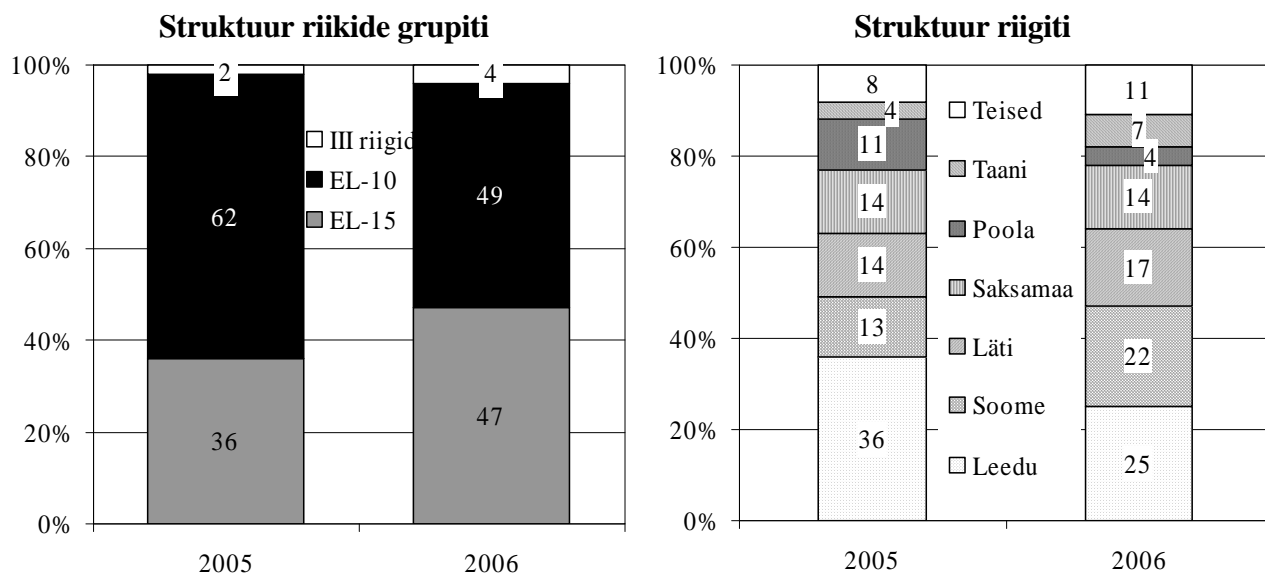
	2005			2006			Impordi- koguse muutus 2006/05 +,- %
	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	1213	11466	9.45	347	7337	21.16	-71,4
sh piim 1-6%	952	4421	4.64	113	1032	9.12	-88,1
Kondenseeritud piim, pulber	611	14968	24.50	942	26746	28.41	54,2
sh lõssipulber	101	2880	28.56	131	3726	28.43	29,7
piimapulber	143	4472	31.26	419	14685	35.08	2,9 korda
Hapendatud piimatooted	1414	29226	20.67	902	16236	18.00	-36,2
sh jogurt	438	9161	20.92	282	5412	19.22	-35,6
Vadakutooted	1636	18702	11.43	1886	29569	15.68	15,3
sh vadakupulber	1270	17699	13.93	1415	24836	17.55	11,4
Või ja piimarasvad	116	4328	36.99	129	5638	43.83	11,2
sh või	72	2916	40.67	125	5537	44.45	73,6
Juust, kohupiim	3614	177985	49.25	1935	106415	54.99	-46,5
sh naturaalne juust	2278	110847	48.65	1199	66973	55.88	-47,4
Jäätis	1377	39249	28.50	1360	40610	29.86	-1,3
Piimatooted kokku	x	295924	x	x	232551	x	x
Käive rahas, kaubalise katteta	x	16776	x	x	38149	x	x
KOKKU	x	312700	x	x	270800	x	-13,3*

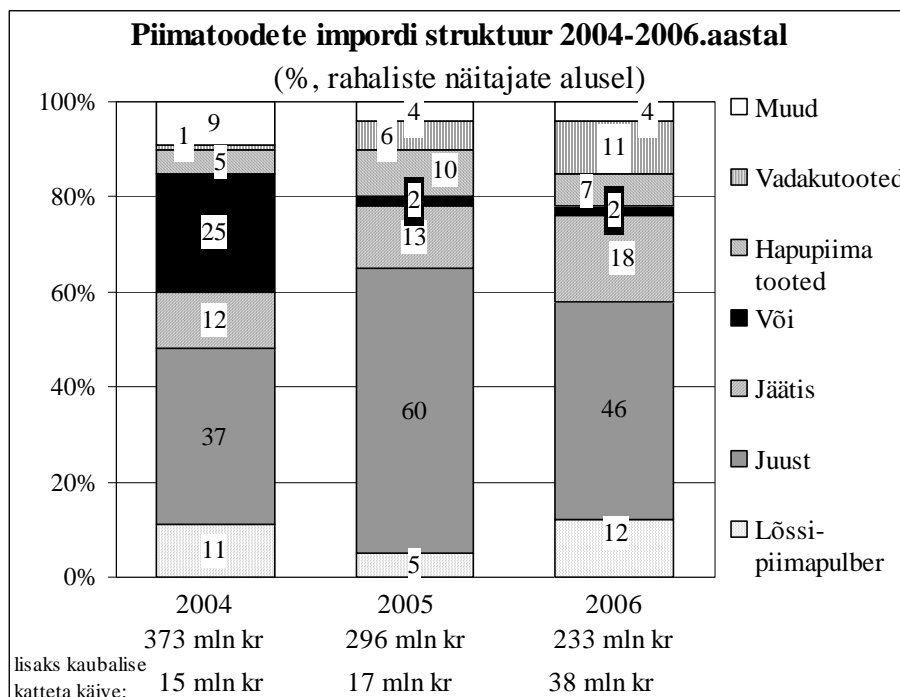
*Impordikäibe muutus

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Joonis 19

Piimatoodete impordi struktuur riigiti (rahalise väärtuse alusel, %)

Tabel 15

Põhiliste piimatoodete põhiimpordi struktuur riikide lõikes 2006. aastal
(% vastava tootegrupi 2006.a impordikogusest)

Piima- ja lõssipulber		Hapendatud piimatooted		Väi ja piimarasvad		Juust ja kohupiim		Jäätis	
1999.a – 2650 t		1999.a – 1550 t		1999.a – 2412 t		1999.a – 1439 t		1999.a – 965 t	
2000.a – 5472 t		2000.a – 346 t		2000.a – 856 t		2000.a – 1590 t		2000.a – 1124 t	
2001.a – 4402 t		2001.a – 1158 t		2001.a – 771 t		2001.a – 2177 t		2001.a – 1175 t	
2002.a – 4704 t		2002.a – 1615 t		2002.a – 3509 t		2002.a – 2648 t		2002.a – 1127 t	
2003.a – 10130 t		2003.a – 1181 t		2003.a – 8285 t		2003.a – 2960 t		2003.a – 1070 t	
2004.a – 1664 t		2004.a – 1139 t		2004.a – 2980 t		2004.a – 3713 t		2004.a – 1431 t	
2005.a – 611 t		2005.a – 1414 t		2005.a – 117 t		2005.a – 3614 t		2005.a – 1377 t	
2006.a – 942 t		2006.a – 902 t		2006.a – 129 t		2006.a – 1935 t		2006.a – 1360 t	
Leedu	40	Poola	37	Leedu	51	Soome	25	Leedu	48
Taani	17	Saksamaa	45	Island	16	Läti	24	Soome	29
Saksamaa	14	Soome	18	Soome	14	Leedu	19	Venemaa	11
Holland	10			Läti	11	Saksamaa	16	Läti	8
Poola	11			Saksamaa	6	Poola	8	Poola	3
Läti	4			Norra	2	Norra	4	Tšehhi	1
Soome	4					Itaalia	3		

2006. aastal vähenes piimatoodete import Poolast ligi 60% ning tema osakaal piimatoodete impordikäibes langes 11%-lt 2005. aastal 4% 2006. aasta impordikäibes. Suurema osa käibe vähenemisest moodustas hapupiimatoodete impordi vähenemine (-600 t, -12,8 tuh kr).

Vaatamata sellele on Poola osakaal 37% (334 t) hapupiimatoodete sisseveos ja oli sellega teisel kohal Saksamaa (45%) järel. Hapupiimatoodetest toodi Poolast jogurtit (138 t, 49% jogurti impordikogusest) ja muid hapupiimatooteid (196 t, 32%).

Väljastpoolt Euroopa Liitu ehk kolmandatest riikidest toodi Eestisse piimatooteid ainult kolmest riigist kokku 9,4 miljoni krooni väärtuses, millest 52% moodustas piimatoodete import Norrast, 40% Venemaalt ja 8% Islandist. Norrast toodi Eestisse 59 tonni naturaaluustu (5% juustuimpordist), 19 tonni kohupiimatooteid (9%), 2,1 tonni võid (2%) ja veidi ka pulbreid. Islandist toodi 20 tonni võid (16%) ja Venemaalt kogu summa ulatuses jäätist (143 t), mis moodustas 11% jäätise impordikogusest Eestisse sellel perioodil.

Siseturg ja tarbimine

Eesti piimatoodete **siseturu maht** vähenes 2006. aastal 2%, 429 tuhandele tonnile 438 tuhandelt tonnilt 2005. aastal (ümber arvestatud piimale tabel 1). Tööstuses valmistatavates piimatoodetes (võided, jäätis, kohukesed, koor) kasutatakse üha rohkem taimeraska ning seetõttu on tööstuses kasutatava piima või piimatoodete kasutamine vähenenud. Ühe elaniku kohta **tarbiti** koos tööstusliku tarbimisega 316 kg piima ja piimatoteid ümberarvestatuna piimaks (2005.a 326 kg/1el, tabel 16). Sealhulgas eratarbimine (ilma tööstusliku tarbimiseta toiduainetööstuse ettevõtetes ja tarbimiseta toitlustusettevõtetes) suurenes 292 kilogrammini ühe elaniku kohta (2005.a 275 kg). 2006. aastal tarbiti Eestis keskmiselt ühe inimese kohta 2,6 kg võid, 5,8 kg juustu ja 63,6 liitrit joogipiima. Vaatamata sellele, et piimatoodete jaehinnad jätkasid ka 2006. aastal tõusu, on elanikkonna ostudes suurenenud kallimate piimatoodete ostukogused (juustud, jogurtid jms). Kuid endiselt on juustu ja kohupiima tarbimistase Eestis Euroopa Liidu riikide keskmisest tarbimistasemest pea kaks korda madalam (vt lisas tabel 27). Või tarbimine alternatiivsete kaupade rikkaliku sortimendi tõttu on pikka aega püsinud napilt üle 2 kg elaniku kohta ja ilmselt tulevikus enam kuigi oluliselt ei tõuse. Või tarbimine Euroopa Liidus on keskmiselt 4,2 kg elaniku kohta aastas ning keskmisest kõrgema tarbimistasemega riigid on Prantsusmaa (7,8 kg), Saksamaa (6,5 kg) ja Soome (5,9 kg).

Piimatoodete **siseturuvajadus** on võimalik täielikult katta kodumaise piimatoodanguga, kuid avatud turumajanduse tingimustes on loomulik ka imporditud toodete müük siseturul, mis väikeses mahu rikastab pakutavat sortimenti ning pakub kodumaistele toodetele konkurentsi. Kuivõrd piimatoodete import Eestisse on aasta aastalt vähenenud, siis on langenud pidevalt ka impordi osakaal siseturul. 2006. aastal moodustas imporditud piimatoodete osakaal Eesti siseturumahu 6%, aasta varem 8%.

Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt alates 1994. aastast läbi viidud kauplusevaatlused³ näitavad, et kodumaiste piimatoodete **sortiment** on pidevalt suurenenud ning ületab imporditud toodete valikut enamike piimatoodete osas (tabel 17). Viimase sortimendivaatluse andmed 2006. aasta

³ Eesti toidukaupade positsioon siseturul, 1994 – 2006. aastate vaatluste ülevaated, EKI.

**Tähtsamate piimatoodete ostukogused keskmiselt
ühe pereliikme kohta ja piimatoodete tarbimine**
(kg ühe elaniku kohta aastas)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
OSTUKOGUSED						
Joogipiim	59,3	58,8	58,8	57,7	54,7	54,8
Rõõsk koor	1,6	1,7	2,1	2,0	2,3	2,4
Hapukoor	8,0	8,2	8,3	8,5	8,1	8,1
Keefir	5,8	6,3	7,4	6,8	7,2	7,3
Jogurt	5,2	6,1	6,2	7,2	8,7	9,0
Pett	1,5	1,8	1,0	1,3	1,3	1,5
Kohupiim, kodujuust jms	4,8	5,0	4,7	5,1	5,9	6,5
Juust	4,2	4,3	4,7	4,9	5,0	5,7
Jäätis	2,9	3,3	3,2	3,4	3,4	3,8
Või	2,2	2,2	2,2	2,2	2,1	2,6
Margarin	4,5	4,4	4,2	4,1	3,6	3,1
PIIMATOODETE TARBIMINE						
ERATARBIMINE (kg/1 el)						
Piim	77,6	74,3	71,8	69,7	63,7	63,6
Või	2,4	2,3	2,3	2,3	2,2	2,6
Juust	4,3	4,4	4,9	5,0	5,1	5,8
PIIMATOODED KOKKU						
(ü.a. piimaks koos tööstusliku tarbimisega)	324	325	328	329	326	316
sh eratarbimine	268	271	273	276	275	292

Allikas: ESA, EKI

mais näitavad, et kodumaiste naturaaluustude, jogurtite, või, kohupiimade ja jäätiste sortimendi suurenemist, kuid samas vähenes sulatatud juustude ja joogipiimade sortiment. Impordis oli järsem sortimendi suurenemine 2005. aastal naturaali- ja sulatatud juustude ning jäätise pakkumises, mille tootenimetuste arv säilis 2006. aastal juustude ja ka teiste piimatoodete osas, kuid jäätise sortiment suurenes veel 6 nimetusega keskmiselt kaupluse kohta. Kodumaiste piimatoodete osas on aastate jooksul kiiremini suurenenud jogurtite, kohupiima, juustude ja jäätise valik. Kuigi importtoodete hulgas on mitmeid kodumaistele tugevat hinnakonkurentsi pakkuvaid tooteid, on Eesti piimatooted keskmiselt impordist odavamad, maitset meile omasemad ning ostjad eelistavad eestimaist. Sortimendi pidev laienemine, toodete meelepärane maitse ning tarbijasõbralikud hinnad on kindlustanud kodumaistele piimatoodetele müügiedu impordi ees. Kaupluste spetsialistide hinnangutel moodustab kauplustes müüdavatest piimatoodetest kodumaiste toodete käive 53-100% vastava tootegrupi käibest. Piimatoodete jaehinnad olid enamikel vaatluse all olevatel kaupadel kõrgemad aastatagustest hindadest (tabel 18).

Tabel 17

**Kodumaiste piimatoodete osakaal kaupluste rahalises käibes ja
sortimendis ning sortimendi laius**

Toidukaup	Mai 1998	Mai 1999	Mai 2000	Mai 2001	Mai 2002	Mai 2003	Mai 2004	Mai 2005	Mai 2006
Kodumaise toote osakaal vastava toote rahalises käibes (%)									
Piim	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Naturaaljuust	94	91	95	96	90	89	88	82	80
Sulatatud juust	56	48	59	61	52	57	53	53	53
Jogurt	65	72	80	86	85	86	92	93	93
Või	99	97	100	100	100	100	99	100	100
Kohupiim	99	96	99	99	97	98	99	98	98
Jäätis	65	74	86	87	82	86	89	89	87
Sortimendi laius (nimetuste arv keskmiselt kaupluse kohta)									
Piim kodumaine	6,0	5,9	7,0	7,4	7,5	7,4	8,7	8,9	8,5
import	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Naturaaljuust kod.	7,1	10,9	12,7	13,9	16,5	23,4	30,8	36,5	39,6
import	5,5	11,4	12,2	12,3	10,8	19,1	19,7	33,5	32,2
Sulatatud juust k.	4,0	5,7	8,6	8,7	8,8	9,2	10,6	12,5	11,8
import	15,6	16,6	14,2	18,7	24,0	21,4	23,1	28,7	28,1
Jogurt kodumaine	20,0	26,0	34,1	44,6	41,9	51,4	64,1	65,1	67,5
import	19,6	20,9	19,3	17,0	18,5	15,2	13,4	16,2	15,3
Või kodumaine	1,1	1,4	1,4	1,4	1,4	2,1	2,5	3,4	4,0
import	0,5	0,3	0,1	0,2	0,3	-	0,2	0,4	0,4
Kohupiim kodum.	9,5	14,5	19,5	23,8	20,3	31,2	34,2	40,7	43,0
import	1,0	3,0	2,5	2,0	3,6	4,1	3,1	3,4	2,8
Jäätis kodumaine	25,5	38,2	47,2	54,9	61,4	65,5	75,2	82,2	83,8
import	24,3	19,8	14,0	12,7	14,5	12,4	15,4	21,3	27,2
Kodumaise toote osakaal pakutavas sortimendis (%)									
Piim	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Naturaaljuust	56	49	51	53	60	55	61	52	55
Sulatatud juust	20	26	38	32	27	30	31	30	30
Jogurt	51	55	64	72	69	77	83	80	82
Või	69	82	93	88	84	100	94	90	91
Kohupiim	91	83	89	92	85	88	92	92	94
Jäätis	51	66	77	81	81	84	83	79	76

Allikas: EKI

Suurim konkurents kodumaise ja impordi vahel valitseb aastaid sulatatud juustu osas, kuid konkurents teravneb ka naturaaljuustu osas. Importjuustu osakaal müügikäibes on aasta-aastalt tõusnud. Kodumaise sulatatud juustu osakaal kaupluste käibes ulatus 2001. aasta mais

juba 61%-ni selle kauba kogukäibest, kuid 2004. aastaks langes kodumaise sulatatud juustu käibe osakaal 53%-le ja püsis sellel tasemel ka 2005. ja 2006. aastal. Väikseimat konkurentsi kauplustes pakuvad importtooted kodumaisele kohupiimale ja võile, mis andsid 98% nende toodete jaekäibest.

Tabel 18

Kodumaiste ja importpiimatoodete keskmised hinnad kauplustes (kr/kg)

Toote nimetus	Eesti toode			Importtoode		
	Mai 2004	Mai 2005	Mai 2006	Mai 2004	Mai 2005	Mai 2006
Piim (kr/l)	7.43	7.82	7.77	-	-	-
Naturaaljuust	76.85	84.04	87.89	99.08	116.07	133.81
Sulatatud juust	73.02	75.95	75.35	106.60	103.19	108.80
Jogurt	27.85	28.44	28.83	32.66	33.96	35.79
Või	53.23	63.91	65.43	71.55	155.57	138.37
Kohupiim	35.63	37.59	38.08	-	-	-
Jäätis (kr/l)	26.89	27.78	28.03	25.99	25.63	26.53

Allikas: EKI

Eesti kaupluste sortimendis domineerivad välismaiste piimatoodete valikus Euroopa Liidu riikide (Saksamaa, Soome, Prantsusmaa, Taani ja Rootsi) toodang. Väiksem osakaal on Leedul, Lätil, Poolal ja Tšehhil, kuid nende kaupade hinnatasemed on Euroopa Liidu teiste riikide toodetest madalamad ja pakuvad seetõttu eestimaistele toodetele tugevamat konkurentsi. Viimase kolme aasta jooksul on importtoodete käibe kasv olnud kiirem naturaaljuustude osas ning päritoluriikide arv on suurenenud nii kõrgema hinnatasega (Itaalia) kui madalama hinnatasega (Poola) riikide lisandumisest.

Konjunktuuriinstituudi poolt üheksa viimase aasta jooksul läbiviidud tarbijauuringud näitavad, et **Eesti piimatoodete eelistus** on viimastel aastatel hakanud langema (tabel 19, joonis 21). Kodumaiste juustude eelistajaid on aastaga vähemaks jäänud (-7%-punkti), sealhulgas just ainult kodumaise juustu ostjaid (-5%-punkti). Lojalsete tarbijate pidev vähenemise tendents peaks olema Eesti tootjatele murettekitav, seda enam, et nii madalal tasemel pole kodumaiste

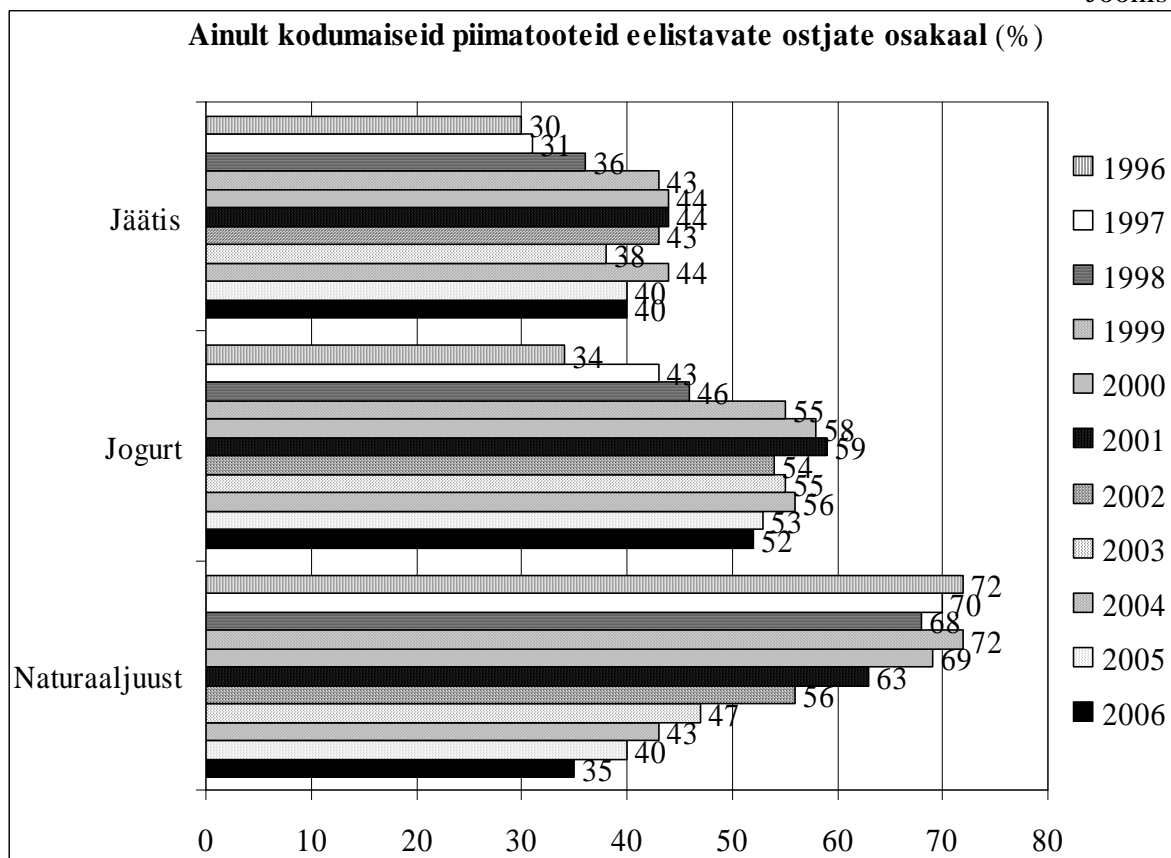
Tabel 19

Kodumaiste piimatoodete ostmine aastatel 1996-2006

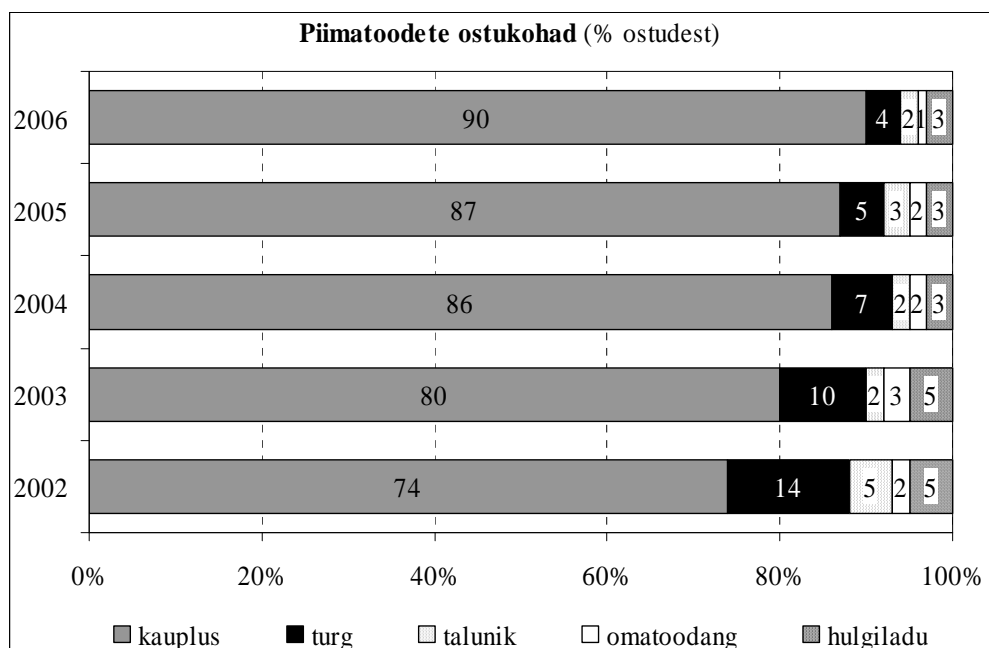
(% vastanutest, kes ostavad ainult + peamiselt kodumaist toidukaupa*)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
jogurt	62 (34)	71 (43)	72 (46)	81 (55)	85 (58)	85 (59)	81 (54)	84 (55)	81 (56)	82 (53)	83 (52)
juust	93 (72)	94 (70)	94 (68)	93 (72)	93 (69)	94 (63)	88 (56)	86 (47)	81 (43)	87 (40)	80 (35)
jäätis	58 (30)	64 (31)	70 (36)	79 (43)	82 (44)	81 (44)	80 (43)	78 (38)	80 (44)	78 (40)	78 (40)

* ainult + peamiselt kodumaiste toidukaupade ostjate osakaal, sulgudes on toodud ainult kodumaiseid toidukaupu eelistavad ostjad

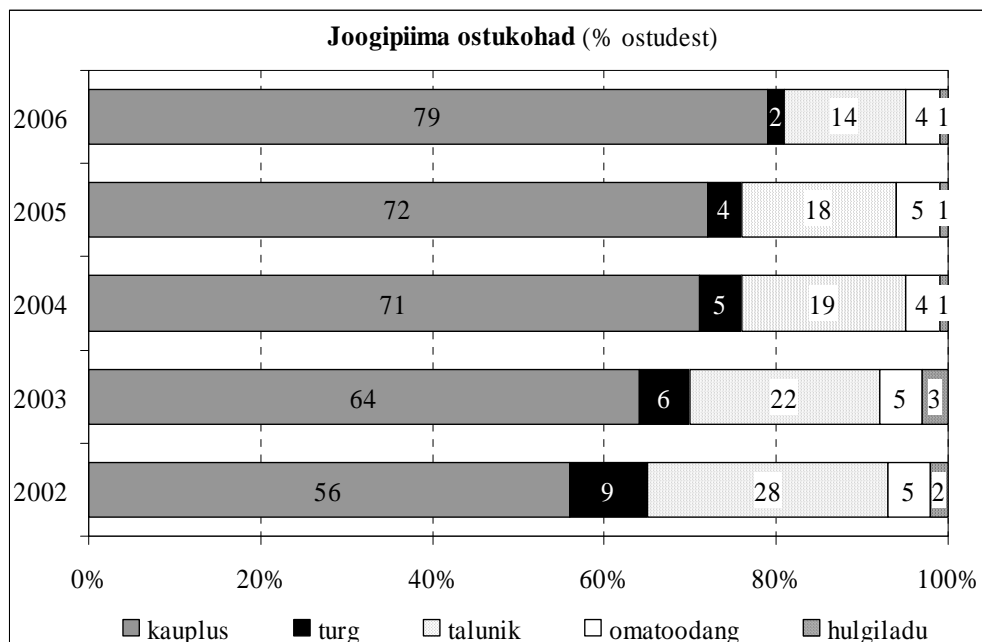

juustude eelistamine varem olnud. Kui 1999. aastal ostis 72% vastanutest ainult kodumaist juustu, siis 2006. aastal vaid 35% ehk kaks korda vähem. Kodumaise kõrval proovitakse järjest enam importjuustu (hinnatase ühtlustunud, pakkumine paranenud), mis on ilmselt olnud tarbijaile meelepärane ja mille hulgast leiab parema kvaliteediga ning mitmekesisemate maitsetega juuste.

Piimatooteid ja piima ostetakse üha enam kauplustest (joonised 22, 23). 2006. aastal tehti 90% piimatoodete ja 79% joogipiima ostudest kauplustes ning see on suurenenud turgudelt, talunikelt ja hulgiladudest ostude osakaalu vähenemise arvel. Piimatoodete hinnad on kauplustes ja turul ühtlustunud, samas on valik ja toodete kvaliteet kauplustes parem. Joogipiima ostu osakaal talunikelt langes 2006. aastal 14%-le ja turul ostud 2%-le. Ühelehmapidajate arvu vähenemine ning piimatoodete otsemüügi ettekirjutuste ja reeglite täitmine on selgelt vähendanud nii talunikelt piima ostusid kui ka omatoodangu osakaalu piima tarbimises.

Joonis 23

Maailmaturg

FAO esialgsel hinnangul toodeti 2006. aastal maailmas 657 miljonit tonni piima, mis on 2,2% enam kui 2005. aastal. Enam kui 4% kasvas piimatootmine arenguriikides nagu Hiinas, Indias, Pakistanis ja Lõuna-Ameerikas, samal ajal kui arenenud riikides jäi tootmismahut 2005. aasta tasemele. Sealjuures Austraalias ja EL-is piimatoodang vähenes, USA-s ja Uus-Meremaal tõusis. Madalate söödakuludega piimatootmise regioonide piimatootmise kasvu stimuleerisid viimase kolme aasta jooksul piimatoodete kõrge maailmaturu hinnad. Arengumaadele on probleemiks kasvavad söödakulud, sealhulgas teravilja kallinemine, mis nende osakaalu maailma piimatoodangus võib vähendada.

Aasia edestas 2006. aastal piimatootmises Euroopat kui senini suurimat piimatootmise regiooni. 34% maailma piimatoodangu juurdekasvust langeb Aasiale viie aasta taguse 30% asemel. 5%-line aastane juurdekasv on tingitud eelkõige nende regioonide nõudluse kasvust, mis

tugineb omakorda kogu majanduse kasvu. *Hiina* on oma piimatoodangut viimase viie aasta jooksul kahekordistanud, kuid seal on oodata kasvu aeglustumist, kuna tootmiskulud tõusevad, aga piima hind püsib samal ajal muutumatuna. *Indias* toodeti aastaga piima 3% enam, mis oli suures osas kõrgema väärtusega toodete tarbimise suurenemise tulemus. Selleks viidi seal läbi spetsiaalne tarbijatele ja tootjatele suunatud arenguprogramm. *Pakistani* 3%-list kasvu hindavad FAO eksperdid küllaltki märkimisväärseks kasvupotentsiaaliks ka edaspidi. Valitsus teostab seal erinevaid programme piima kokkuostu ja laosüsteemide uuringuteks, ehitamiseks ja parendamiseks. *Iraanis* oodatakse 5%-list toodangu kasvu tänu piimahinna tõusule.

Lõuna-Ameerika suurim piimatootja *Brasiilia*, osakaal üle 50% regiooni piimatoodangu kogumahust, toodang kasvas 2005. aastal 5%, kuid 2006. aastal juurdekasv aeglustus (+3%) kasvavate söödakulude ja sisenõudluse languse tagajärjel. *Argentiinas* arvestatakse 8%-lise toodangumahu juurdekasvuga nii kodumaise kui välisnõudluse suurenemise tulemusel, kuid eeldada võib, et 2007. aastal kasv aeglustub suurenevate tootmiskulude ning ebakindla hinna- ja ekspordipoliitika tagajärjel. *Venetsueelas* tõusis piimatoodang pärast 10 aastat kestnud stabiilsust 2006. aastal enam kui 5%, millele aitasid kaasa riigipoolsed pingutused piimakarja parandamisel ning talude laenudele ligipääsu kergendamisel. Ka *Tšiilis* ja *Uruguais* piimatoodang suurenes. *Mehhikos* suurenes piimatoodang ligi 1,5% kodumaise nõudluse kasvu mõjul, millele aitas kaasa riigi sotsiaalne joogipiima programm.

Aafrikas toodetava piima kogus moodustab alla 5% maailma kogutoodangust. Veisepidamine on selles regioonis üksnes väiketalunike käes ja omab tähtsat rolli nii turu toiduga varustamisel kui maaelanike ärivõimalustel ja sissetulekute kindlustamisel. *Egiptuses* toodetakse enam kui 50% Põhja-Aafrika piimatoodangust. Piimatoodang langes seal 2006. aastal mitmesuguste loomataudide ja haiguste tagajärjel 5%. Samadel põhjustel prognoositakse seal piimatoodangu langust 2007. aastal 8%. *Keenias*, kus on regiooni suurim ja kiiremini arenev piimatoodang, suureneb tootmine hinnanguliselt 3...4% aastas, mis aga ei kata siseriiklikku nõudlust. 2006. aastal pidurdas toodangu kasvu põud. *Sudaanis* saavutati 2006. aastal kõrgem piimatoodang paremate ja sellesse kliimasse sobivamate piimaveiste tõugude sissetoomisega.

Põhja-Ameerikas suvel valitsenud kõrged temperatuurid takistasid prognoositud piimakoguseid saavutamast. *USA*-s suurenes tootmine esialgseil hinnanguil 2,8%. Piimatoodetest suurenes või (+7,2%), vadakupulbri (+4,3%) ja juustu (+3,6%) tootmine, teiste toodete tootmismaht vähenes. 2007. aastaks prognoositakse *USA*-s piimatoodangu kasvu aeglustumist söödakulude tõusu tõttu. *Kanadas* peaks piimatootmine 2006. aastal kergelt vähenema.

Euroopas toodeti piima 2006. aastal vähem kui aasta varem Lõuna-Euroopas, Poolas ja Inglismaal valitsenud põua tõttu. Peale selle vähendas piimatootmist EL-is otsetoetuste lahtisidumine tootmisest ja mõnede liikmesriikide varasemast piimakvoodi ületamisest pidurdatud tootmine. *Venemaal* peaks 2006. aastal toodangu kasv ulatuma 1,8%-ni ja samasugune kasvu-

tempo peaks jätkuma ka 2007. aastal. Või ja juustu tootmine suurenes Venemaal 2006. aastal vastavalt +7,9% ja +7,2%.

Okeaanias langes 2006. aastal üksnes maailmaturutoodete toodang 4%, kuid 30% rahvusvahelisel piimaturul kaubeldavatest piimatoodetest pärineb just sealt. Tootmismahu vähenemine Okeaanias on avaldanud tugevat mõju maailmaturu hindadele. Ilmastikutingimused, mida aastatuhande vahetuse järel arvestada tuli, ei lase Okeaanias kasvuosal ka edaspidi jätkuda. *Uus-Meremaal* on piimanduses 2006/07 majandusaastal võimalik uus toodangurekord, sest piimalehmade arv on suurenenud 1% ja nende produktiivsus on tõusnud tõuaretuse ja farmide töökorralduse parandamise tulemusel. ZMP andmetel (tabel 20) oli piima kokkuost *Austraalias* 2006. aastal 1,2% väiksem kui aasta varem ning piima kokkuostukogus langes kiiresti aasta viimastel kuudel põua süvenemisega. 2006. aasta detsembris varuti piima 10% vähem aastatagusest. Ka piimatoodete tootmine vähenes detsembris tugevalt: võid toodeti 22,5 %, täispiima ja lõssipulbrit 20% vähem, vaid juustu ja joogipiima tootmiskogused olid varasema aasta detsembriga võrreldes suuremad (vastavalt +6,1% ja +2,6%). Aastalõpu tugev toodangulangus põhjustas kogu aasta või ja täispiimapulbri koguste vähenemise.

Tabel 20

Piimasektori tootmisnäitajad USA-s, Austraalias ja Venemaal 2006. aastal (tuh t)

	USA		Austraalia		Venemaa	
	2006	2006/05 +, -%	2006	2006/05 +, -%	2006	2006/05 +, -%
Piima toodang	82475,8	+2,8	10324,6*	-1,2	31100	+0,6
Piimatooted						
Joogipiim			2177,6	+3,8		
Kondenspiim	223,7	-6,8				
Või	655,1	+7,2	122,8	-6,7	274,3	+7,9
Juust	4290,6	+3,6	371,7	+3,5	405,4	+7,2
Täispiimapulber	13,8	-5,9	162,3	-4,7		
Lõssipulber	678,7	-0,8	205,5	+1,9		
Vadakupulber	494,9	+4,3	97,2	-3,5		

*piima kokkuost
Allikas: ZMP

Maailmaturul on piima hind tõusnud 10 aastaga 30%. Hinnatõusu maailmaturul on põhjustanud piima ja piimatoodete nõudluse kiirem kasv võrreldes pakkumisega. Riikides, kus piima eksporditakse impordist enam, tähendab see ka piimatootjatele kõrgema hinna maksmist. Oma turgu kaitsvatele riikidele, nagu EL-27, Šveitsile, Norrale ja USA-le tähendab kõrgem maailmaturuhind erinevuste vähenemist rahvusliku piima hinna ja maailmaturuhinna vahel.

Euroopa Liidu turg

2007. aasta esimestel kuudel ehk 2006/07 **kvoodiaasta** lõpus on piimatootmise kasv EL-is kiirenenud. Prantsusmaal toodeti märtsis piima 5-6%, Saksamaal 4-5% enam kui aasta varem. Tendentsid olid erinevates liikmesriikides siiski erinevad. 2007. aasta I kvartalis peaks piima kokkuost EL-is olema 0,5...0,6 miljonit tonni suurem kui aasta varem.

Euroopa Komisjoni hinnangutel ületatakse 2006/07 piimandusaasta kvooti väikeses mahus. Praeguste andmete alusel ületavad piimakvooti kindlalt 3 liikmesriiki: Holland (+110 tuh t), Austria (+100 tuh t) ja Taani (+42 tuh t). Esialgsel andmel võivad veel kvooti ületada Itaalia (+440 tuh t), Iirimaa (+17 tuh t) ja Kreeka (+2 tuh t). Saksamaa kvootitäituvus peaks kujunema täpselt 100%-liseks.

2006. aasta mai/juuni loenduse alusel oli EL-25-s 23,09 miljonit **lehma**, mis on 2,2% väiksem aasta varasemast, sealhulgas EL-15-s oli vähenemine 2,5%. Vanadest liikmesriikidest oli kiirem langus lehmade arvus Hispaanias (-8,6%). 3...4%-lised vähenemised olid Belgias, Saksamaal, Soomes, Hollandis ja Portugalis. Kreekas jäi lehmade arv varasema aasta tasemele ning ülejäänud riikides oli vähenemine 0,5...2,5% vahemikus.

EL-10-s ehk 2004. aastal ühinenud riikidest tõusis lehmade arv 2006. aastal Poolas (+0,8%), Maltas ja Lätis jäi varasema aasta tasemele, kuid ülejäänud riikides langes 1,6...10,3%. Kiireim langus oli Sloveenias, aeglaseim Slovakkias. Ungaris vähenes lehmade arv 9,2%, Leedus 4%.

2007. aastal liitunud riikidest lehmade arv 2006. aastal Rumeenias suurenes 3,8% ja Bulgaarias vähenes 5,5%.

Saksa ZMP eksperdid prognoosivad 2007. aastaks **piimahinna** tõusu. Piima maailmaturu hind on praegu kõrgem kui EL sekkumishind ning piimatööstusettevõtted teenivad või ja piimapulbri müügist suuremaid summasid kui viimastel aastatel. Analüütikute arvates suudavad tööstusettevõtted läbi viia ka värskepiimatoodete hinnatõusu jaekaubanduses. Ainuke, mis piima hinnale survet avaldab, on karm konkurents juustuturul. Piimavalgu hind on samuti tõusnud ning sekkumislaod on peaaegu tühjad. Kui sellele lisada veel lehmade arvu vähenemine EL-is, siis võib arvata, et piima hindki peaks Euroopas lähiajal tõusma hakkama.

Nii **Taanis** kui **Rootsis** piimatootjate arv pidevalt väheneb. Rootsis vähenes see 2006. aastal ligi 10% ehk üle 800 tootja lõpetas piimatootmise. Viimastel aastatel on piimatootjaid vähenenud 6-7% ringis. Rootsis tegeles 2007. aasta jaanuari algul piimatootmisega 7564 piimatootjat, Taanis 5150. Taanis on keskmises piimafarmis 97 lehma. Seda on ligi 2 korda enam kui Rootsis ja üle 5 korra rohkem kui Norras. Piimatootjate vähenemise ühe põhjusena nähakse toetuste lahtisidumist. See andis tunda ka piima kokkuostus - 2006. aastal vähenes Rootsis piima

kokkuost 1%. Esialgsel andmetel vähenes piima kokkuost samadel põhjustel ka Soomes, Suurbritannias, Hispaanias, Portugalis ja Kreekas. Tugeva piimatootmisega riikides, nagu Taani, Holland, Itaalia ning osades Ida- ja Kesk-Euroopa riikides prognoositakse piima kokkuostu püsivust stabiilsena.

Samas on tegutsevad Rootsi piimatootjad üpris optimistlikud ning investeerivad tootmisse. Eelmisel aastal ehitati seal 18500 uut lehmakohta, mis on suurim kogus alates 2002. aastast.

2007. aasta I kvartalis tõusis **Prantsusmaal** piima kokkuostuhind 6,3 Eesti senti liitri kohta. Hinnatõus on küll väike, kuid esimene viimase viie aasta jooksul. Muu hulgas saavutati hinnatõus seetõttu, et vabatahtliku tootmise vähendamise tõttu vähenes Prantsusmaa piimatoodang 2,4% ning seetõttu sai hinnatõus võimalikuks.

Peale pikaajalist **Inglismaa** piimatootjate poolt avaldatud survet on mitmed supermarketid otsustanud tõsta joogipiima jaehinda ligikaudu 0.53 krooni võrra liitri kohta 11.93 kroonini. Piimatootjad on juba ammu kurnud supermarketite poolse tugeva hinnasurve pärast ning hinnatõus on nüüd positiivseks märgiks, et piimatootjate sissetulekud võiksid suurened. Samas pole veel teada kui palju sellest hinnatõusust ka tootjateni jõuab.

Poola Statistikaameti andmeil ostsid tööstused Poolas toorpiima 2006. aastal kokku 8,53 miljonit tonni, mis on 1% vähem kui aasta varem (tabel 21). 2006/07 kvoodiaastal suurenes piima tarnekvoot Poolas restruktureerimisreservi vabastusega 416 tuhande tonni võrra ja eeldada võib, et piimakvooti sellel kvoodiaastal ei ületata.

Piimatoodetest vähenes Poolas või (-2%) ja pulbrite (-13%) toodang, teiste toodete tootmiskaht suurenes. Kiirem toodangumahu kasv oli jogurtil (+14%) ja juustul (+5,3%).

Piima aastakeskmise kokkuostuhind oli Poolas 2006. aastal 3.63 kr/kg ja oli zloti vääringus 2005. aasta tasemel, kuid euro vääringus oli tõus 4% (zlotil kurss ei ole fikseeritud). Detsembriks tõusis hind euro-arvestuses peamiselt tänu vahetuskursi tugevnemisele 3.92 kr/kg-le, mis on ajalooliselt kõrgeim toorpiima hind Poolas.

2006. aasta 31. detsembril oli viimane tähtaeg Poola piimatööstusettevõtete EL-i standarditele vastavusse viimiseks. Siiski jäi veel 7 ettevõtet, kes oma ettevõtteid ei suutnud nimetatud nõudmistega vastavusse viia. Ka toorpiim peab alates 1. jaanuarist 2007 kuuluma kõrgemasse kvaliteediklassi, nagu seda EL-i seadused nõuavad, et tooteid EL-is turustada saaks. Vastasel korral võib piimatootmeid müüa vaid siseturule.

Taani piimatööstused varusid 2006. aastal piima 0,9% aastatagusest enam. Piimatoode-
test suurenes üle 1/3 lõssipulbri tootmine, joogipiima tootmine kasvas 2,3%. Või tootmine langes
13,8%, juustul 5,6% ja täispiimapulbril 1,3%.

Rumeenia toorpiima rasvasisaldus on EL-i keskmisest madalam. Piima kokkuostukogus
jäi Rumeenias 2006. aastal enam-vähem varasema aasta tasemele, kuid piimatoodete tootmine on
tugevasti suurenenud. Joogipiima ja fermenteeritud tooteid valmistati 20...26%, võid ja hapu-
piimatooteid 16...17% ja juustu pea 8% enam kui 2005. aastal.

Tabel 21

Piimatootmise näitajad Poolas, Taanis ja Saksamaal (tuh t)

	Poola		Taanis		Rumeenia	
	2006	2006/05 +, -%	2006	2006/05 +, -%	2006	2006/05 +, -%
Piima kokkuost	8524,1	-1,0	4491,6	+0,9	1107,0	-0,2
Piimatooted						
Joogipiim	2236,1	+2,0	468,2	+2,4	191,3	+20,0
Fermenteeritud tooted					155,6	+23,3
Või	166,6	-2,1	38,3	-13,8	7,7	+17,5
Juust	542,9	+5,3	335,4	-5,6	67,4	+2,8
sh kõvad juustud	246,4	+6,9				
värsked ja sulatatud	296,5	+4,1				
Jogurt	280,0	+14,0				
Piimapulbrid kokku	160,0	-13,0				
täispiimapulber			92,2	-1,3		
lõssipulber			20,9	+36,7		

Allikas: ZMP

Euroopa Komisjoni prognoos⁴ kogu EL-i piimaturu kohta aastani 2013 näitab üldiselt
positiivset arengut, kuna piima tootmismahutu reguleeritakse prognoosiperioodil veel kvootidega
(tabel 22).

Piima tootmine peaks lähiaastail suurenema, eelkõige nendes EL-15 liikmesriigis, kelle
tootmiskvoote suurendatakse 0,5% kahel järgneval 2007/08 ja 2008/09 kvoodiaastal. Veidi pike-
mas perspektiivis peaks EL-27 piimatoodang stabiliseeruma ning 2013. aastaks peaks jõudma
149 miljoni tonnini, mis on 1,9% kõrgem 2006. aasta mahust. Sealjuures suureneb tootmismahut
2013. aastaks EL-15 vanades liikmesriikides 2,7% (kogumahule 122,3 mln t), EL-10 piima-

⁴ Prospects for agricultural markets and income in the EU 2006 - 2013, EC Directorate-General for Agriculture and Rural Development, January 2007

toodang, vaatamata vahepealsele suurenemisele jääb 2006. aasta tasemele (20,8 mln tonnile) ja EL-2 toodang peaks vähenema 6,5% (5,8 mln tonnile).

Eeldades, et prognoositaval perioodil kasvab keskmine piima väljalüps 1,3% aastas, väheneb arvatavasti EL-27 piimakari 24,3 miljonilt pealt 2006. aastal ligikaudu 22,5 miljoni peani 2013. aastal (-7,4%). Keskmine piima väljalüps laienenud EL-is peaks prognooside kohaselt jõudma 2013. aastal 6620 kiloni lüpsilehma kohta. 2006. aastal oli see 6019 kg lehma kohta - EL-10-s oli see 27% madalam ja EL-2-s 52% madalam kui EL-15-s. See vahe peaks vähenema ning väljalüps peaks EL-27-s suurenema eelkõige edasise efektiivsuse suurenemise ning jätkuva restruktureerimise abil EL-12.

Tabel 22

Piima tootmine, kokkuost ja piimakari EL-27-s 2006-2013. aastal

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kogutoodang, mln t	146,2	147,7	149,2	149,4	149,3	149,2	149,1	149,0
EL-15	119,1	120,6	121,9	122,3	122,3	122,3	122,3	122,3
EL-10	20,8	21,0	21,2	21,2	21,1	21,0	20,9	20,8
EL-2	6,2	6,1	6,0	5,9	5,8	5,8	5,8	5,8
Kokkuost, mln t	131,9	133,9	136,5	138,1	138,4	138,7	138,9	138,9
osakaal toodangus, %	90,2	90,6	91,5	92,4	92,7	93,0	93,2	93,3
rasvasus, %	4,05	4,04	4,05	4,05	4,05	4,05	4,06	4,06
valgusisaldus, %	3,36	3,36	3,36	3,36	3,36	3,37	3,37	3,37
Väljalüps, kg/1 lehm	6019	6182	6272	6333	6389	6462	6541	6620
EL-15	6677	6869	6931	6976	6991	7040	7091	7144
EL-10	4664	4793	4962	5020	5136	5273	5427	5586
EL-2	3142	3112	3152	3220	3327	3377	3463	3533
Lehmi*, mln tk	24,3	23,9	23,8	23,6	23,4	23,1	22,8	22,5
EL-15	17,8	17,6	17,6	17,5	17,5	17,4	17,2	17,1
EL-10	4,5	4,4	4,3	4,2	4,1	4,0	3,9	3,7
EL-2	2,0	1,9	1,9	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7

*Lehmade arv aasta lõpus

Allikas: Euroopa Komisjon

EL-i uue laienemisega 2007. aasta jaanuaris 27 liikmesriigini suurenes lehmade piimatoodang EL-is üle 6 miljoni tonni võrra, mis on umbes 4% EL-27 toodangust. 2005. kalendri-aastal oli Bulgaaria ja Rumeenia piimatoodang vastavalt 1,3 ja 5 miljonit tonni. Mõju EL-i kokkuostule on veelgi väiksem (arvatav kasv 1,9 mln t), sest kõrge farmisese tarbimise osakaalu tõttu müüakse seal kokkuostu vaid 30% kogu toodetud piimast.

Juustuturg on EL-is arenenud kõige kiiremini (tabel 23). Aastatel 1995-2005 kasvas tarbimine EL-15-s 18% ja EL-10-s 75%. Juustu tootmiseks EL-25-s läheb 40% piima kokkuostu

kogusest. Juustu tootmine on kontsentreerunud viide riiki – Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia, Holland ja Poola, kus toodetakse 74% EL-25 juustu kogutoodangust. Juustu tootmine suureneb EL-27 liikmesriigis prognoosiperioodil kokku 7,1%. Kiiremini kasvab tarbimine EL-10-s (+30,2%) ja EL-2-s (+12,8%). Vanades liikmesriikides on juba praegu juustu tarbimine kõrgel tasemel (2006.a - 18,8 kg/1 el) ning 2013. aastaks suureneb see vaid 3,7%.

Tabel 23

Juustuturu prognoos EL-27-s 2006-2013. aastatel (tuh t)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kogutoodang*	8805	8923	9006	9117	9192	9248	9356	9456
EL-15	7629	7730	7756	7799	7847	7873	7971	8030
EL-10	1023	1045	1074	1143	1181	1221	1242	1271
EL-2	153	149	176	175	164	153	143	154
Import	90	91	93	95	97	101	103	106
Eksport	544	541	536	537	538	536	541	543
Tarbimine kokku**	8351	8473	8564	8676	8752	8813	8918	9019
kg/1 elanik	17,0	17,2	17,4	17,6	17,7	17,8	18,0	18,2
EL-15	18,8	19,0	19,1	19,2	19,2	19,2	19,4	19,5
EL-10	12,6	12,9	13,5	14,1	14,7	15,3	15,8	16,4
EL-2	4,7	4,6	4,7	4,8	4,9	5,1	5,2	5,3

* kaasa arvatud tööstusliku toorainena kasutatav juust ja välja arvatud farmis toodetud juust.

** ilma tööstuslikult tarbitud ja farmis tarbitud juustuta.

Allikas: Euroopa Komisjon

Tabel 24

Võituru prognoos EL-27-s 2006-2013. aastail (tuh t)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kogutoodang	2096	2160	2123	2092	2062	2053	2032	2008
EL-15	1833	1887	1863	1834	1808	1807	1797	1785
EL-10	248	260	246	243	239	232	222	210
EL-2	15	13	14	15	14	13	13	13
Import	80	80	80	80	80	80	80	80
Eksport	248	236	209	209	207	202	196	180
Tarbimine kokku	1967	1963	1963	1963	1959	1955	1940	1932
kg/1 elanik	4,01	4,00	3,99	3,98	3,97	3,95	3,92	3,90
EL-15	4,49	4,46	4,43	4,41	4,38	4,35	4,30	4,25
EL-10	2,87	2,89	2,97	3,02	3,04	3,12	3,14	3,21
EL-2	0,62	0,59	0,60	0,62	0,65	0,67	0,70	0,73
Interventsioonivarud								
varu aasta lõpuks	90	131	161	161	137	112	87	62
varude muutus	-40	41	30	0	-24	-25	-25	-25

Allikas: Euroopa Komisjon

Kuigi prognoosiperioodi algul **võitoodang** mõnevõrra suureneb, hakkab tootmine madalamate turu- ja interventsioonihindade mõjul aeglaselt langema ning 2013. aastaks langeb tootmiskaht 2008 tuhandele tonnile, mis on 4,2% vähem kui 2006. aastal (tabel 24). Või tarbimine on olnud vähenev ning prognoosimisel arvestati samasuguse tendentsiga ning kogutarbimine väheneb perioodi lõpuks 1,8%. 2013. aastaks väheneb tarbimine EL-27-s keskmiselt 3,9 kiloni elaniku kohta, kusjuures EL-12-s, kus tarbimine on praegu kõvasti alla EL-i keskmist, võib tarbimine kergelt tõusta (EL-10-s 3,21 kg-le 2,87 kg-lt ning EL-2-s 0,73 kg-le 0,62 kg-lt).

Ekspordinõudluse vähenemisega maailmaturul väheneb prognoosiperioodil ka EL-i võieksport ligi neljandiku võrra. Interventsioonivarud suurenevad kuni 2009. aastani, kuid vähenevad perioodi lõpuks 62 tuhandele tonnile.

Lõssipulbri tootmiskaht langes 2006. aastal 121 tuhande tonni võrra juustude ja värskepiimatoodete toomiseks suurenenud toorpiima mahtude tagajärjel (tabel 25). 2007. aastal lõssipulbri tootmine mõnevõrra suureneb, kuid järgnevatel aastatel hakkab kergelt vähenema ning 2013. aastaks prognoositakse lõssipulbri tootmiskahtuks EL-27-s 885 tuhat tonni, mis on 5,1% suurem 2006. aasta mahust (-8% 2005.a-st). 2006. aasta oktoobriks lõppesid sekkumisvarud ning edaspidiseid oste tõenäoliselt ei toimu sekkumishinnast kõrgemal püsiva turuhinna tõttu.

Tabel 25

Lõssipulbrituru prognoos EL-27-s 2006-2013. aastail (tuh t)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kogutoodang	842	905	898	895	892	888	888	885
EL-15	637	694	693	693	694	691	691	690
EL-10	201	208	201	198	195	193	193	192
EL-2	4	3	4	4	4	3	3	3
Import	22	22	22	22	22	22	22	22
Ekspord	93	88	70	65	61	59	59	57
Tarbimine kokku	771	838	850	852	853	850	851	850
EL-15	711	774	788	791	793	791	792	793
EL-10	49	54	51	50	49	48	47	47
EL-2	11	11	11	11	11	11	11	10
Interventsioonivarud								
varu aasta lõpuks	0	0	0	0	0	0	0	0
varude muutus	0	0	0	0	0	0	0	0

Allikas: Euroopa Komisjon

Rahvusvaheline konkurents

Arla Foods 2006. aasta kasum oli ligi 2 mlrd Eesti krooni, millest osa saadi madalamast piima kokkuostuhinnast, osa kinnisvara müügist. Tulemusega ollakse rahul, arvestades eriti Lähis-Idas toimunud kriisi. Aprillis alandatud piima kokkuostuhinnaga säästis Arla Foods ligikaudu 340 mln Eesti krooni. Lähis-Ida boikott maksis Arlale mullu 935 mln Eesti krooni.

Vaatamata sellele, et Rootsi piimatootjad soovisid piimahinna tõusu, Arla Foods uueks kokkuostuperioodiks seda ei tõstnud ning hind jäi endiselt ligikaudu 4.40 Eesti krooni tasemele. Arla juhtkond prognoosib, et 2007. aastal ostavad nad piima kokku ligi 16 mln liitrit vähem, kui aasta tagasi. Põhjuseks nii piimatootjate vähenemine Rootsis kui ka piimatarnijate kaotamine teistele kokkuostjatele.

Rootsis ja Taanis said Arla Foodsile piima tarnivad tootjad 11 Eesti senti aastalõpu boonust kilo Arlale müüdud piima kohta. Rootsi piimatootjad said lisaks veel 2.2 senti valuutakursi muutusest tingitud korrigeerimisi ning GMO-vaba sööda kasutamise eest 1 senti kilo piima kohta.

Arla Foods hakkab peagi oma piimapulbrit müüma Alžeerias, millest loodetakse uut suurt turgu oma toodetele. Kogu Põhja-Aafrika regioon on väga kiire turukasvuga piirkond, mis on seni olnud Aasia arengute varjus. Neis riikides on piimatoodete nõudlus suur ning oma piirkonna toodang ei suuda seda rahuldada. Piimapulbri müügi käimalükkamiseks alustas Arla Foods suurt reklaamikampaaniat televisioonis, raadios, ajalehtedes ja plakatitel. Samal ajal jagatakse laiali 90 tuhat tooteproovi. Alžeeria piimatarbimine suureneb aastas 8% ja on praegu ligi 3,5 mln tonni.

Rootsi piimatööstusettevõttel **Milko** on piima kokkuost vähenenud alates 2001. aastast igal aastal 2-3%, mistõttu on tekkinud töötlemise ülevõimsused. Selle tagajärjel sulgeb Milko ühe juustutootmisüksuse, sest juustuturul on Milkol raskem konkurents püsida ning selle marginaal on Milko jaoks väiksem kui värskepiimatoodetel. Loodetakse, et juustu toodangumaht sellest ei muutu, vaid sama kogus juustu toodetakse ühe tootmisüksuse võrra väiksema ettevõtete arvuga.

Rootsis tuleb turule pidevalt kaupluste oma kaubamärkidega tooteid. Varsti plaanib Ica kaubanduskett müüma hakata Ica-joogipiima ja võib-olla ka hapupiima. Piimatööstusettevõtted, kes alles paar aastat tagasi võitlesid kogu jõust kaupluste kaubamärkide turuletuleku vastu, võitlevad nüüd kõigest väest kaubanduskettidega tootjalepingu saamise eest. Seni müüvad kõik Rootsi suuremad piimatööstusettevõtted Ica märgi all erinevaid tooteid: Arla cremé fraiche, Skånemejerier kohvikoort, Norrmejerier juustu ja Milko bakteritega rikastatud hapupiima. Milko juhtide sõnul annab kaupluste kaubamärgi all tootmine küll vähem kasumit, kuid turutrendidega

tuleb kaasas käia. Alates 2007. aasta 1. jaanuarist on kõik Milkosse piima tarnivad piimatootjad sertifitseeritud ning Milko liitunud Svenskt Sigilli kvaliteedisüsteemiga. Sellega loodetakse oma kaubamärki tugevdada.

Norra piimatootjad nõuavad 85 Eesti sendi võrra kõrgemat piima kokkuostuhinda, kuid suurim piima kokkuostja **Tine** juhid peavad seda ebarealistlikuks. Eelmisel aastal maksis Tine piimatootjatele piimakilo eest ligi 7 Eesti krooni.

Möödunud aasta novembris teatasid kolm suurt **Saksa** piimatööstusettevõtet Humana, Hansa-Milch ja Milch-Union Hocheifel, et soovivad 2008. aastaks ühineda. Kuid nüüdseks on selgunud, et Humana eelarves on ligi paari miljardi kroonine auk ning kahe teise meierei omanikud võtsid oma ühinemissoovi tagasi. Samas jätkatakse strateegilist koostööd.

Eesti piimaturu prognoos 2007. aastaks

2007. aastal jätkub piimatööstuse jaoks soodne majanduslik olukord. Aasta esimese kvartali arengud olid piimatööstusele soodsad – suurenesid nii toodangumaht kui tõusid ka piimatoodete väljamüügihinnad ning jätkub hoogne koduturu mahu kasv. Olulist ekspordi kasvu oodata ei ole, eriti arvestades seda, et Venemaa osakaal 2006. aasta ekspordis ulatus 16%-ni ning pole selge mis saab Venemaa suunalisest kaubavahetusest edaspidi.

Peamiseks väljakutseks piimatööstuse jaoks on säilitada kasumlikkus järjest kasvavate kulude juures. Tööstusettevõtete jaoks on suurim kuluartikkel toorpiim ning selle hinnaarengud on väga olulised. Tulenevalt maailmaturu heast konjunktuurist 2007. aastal on mõningane surve toorpiima hinna tõusule ka Eestis, kuid tõenäoliselt jääb hinnatõus piiratuks. Kõige enam mõjutab piimatööstuse majanduslikku olukorda ka 2007. aastal jätkuv kiire palgakasv (keskmine reaalpalk tõuseb prognooside kohaselt 9%⁵). Tööjõukulu madalam osakaal piimatööstuse kogukuludes (7-8%) muu töötleva tööstusega võrreldes, lubab oletada, et võrreldes kogu töötleva tööstusega on palgakasvu mõju kogukuludele piimatööstuses suhteliselt väiksem. Piimatööstuse toodangumahu kasvu võib piirata ka kasvav tööjõupuudus.

Piimatööstuse kuludele avaldavad kindlasti mõju ka energia hinna arengud, eriti kütuse hinna arengud, mida mõjutavad lisaks maailmaturu nõudluse ja pakkumise muutustele veel mitmed raskesti prognoositavad muud tegurid. Et aga kütuse ja elektrienergia kulud moodustavad kokku alla 5% kogukuludest ei tohiks energiakulude võimalik kasv väga suurt kulusurvet tekitada.

Suurenevate kuludega toime tulemise eelduseks on tootlikkuse kasvu jätkumine. Edasised arengud piimatööstuses sõltuvad sellest kui võrd seni tehtud ning kavandatud investeeringud aitavad kaasa edasisele tootlikkuse tõusule. Viimastel aastatel on piimatööstuses toimunud hoogne tootearendus, mida kinnitab suurema lisandväärtusega toodete sortimendi laienemine kaup-

---

⁵ Konjunktuur 1 (160) 2007

lustes. Tõenäoliselt jätkub ka 2007. aastal investeeringute suurenemine peamiselt masinatesse ja seadmetesse, eesmärgiga suurendada efektiivsust ning laiendada sortimenti.

Olulist rolli piimatööstuse jaoks mängivad hindade arengud nii koduturul kui maailmaturul. Piima ja piimatoodete jaehindade kasv on 2007. aasta alguses kiirenenud, ulatudes märtsis 5%-ni, eriti on tõusnud nende piimatoodete hinnad, mida müüakse vaid koduturul (mis on üldjuhul ka suurema lisandväärtusega tooted). Tööstuste väljamüügihindade tõus, mis eelmisel aastal oli tagasihoidlik, hakkas aasta alguses hoogsalt kiirenema ning ulatus 2007. aasta märtsis 5,7%-ni. Tööstuse väljamüügihindade tõusu on ühelt poolt tinginud kasvanud tootmiskulud, teisalt on kiiresti kasvanud elanike ostujõud võimaldanud hindasid tõsta. Samuti on elanike ostujõu kasvu tõttu suurenenud suurema lisandväärtusega (desserdid, jogurtid, juustud jne) toodete turumaht. Tõenäoliselt jätkuvad need arengud ka 2007. aastal. Arvestades seda, et Eesti piimatoodete jaehindade tase on juba praegu lähedane mõnedele Euroopa riikidele (nt Saksamaa) ei saa edasine hinnakasv jätkuda senise kiirusega.

Viimaste aastate kiire majanduskasv ning elanikkonna ostujõu kasv suurendas oluliselt koduturu mahtu. See aitas kaasa ka Euroopa Liiduga liitumise järgsele toorpiima hinna hüppelise tõusuga kaasnenud piimatööstuse kulude suurenemisega toime tulemisele. Hetkel piimatööstuste ees seisvad väljakutsed on eelkõige seotud tööjõuturu arengutega. Arvestades seda, et ka 2007. aastal jätkub koduturu mahu kasv, siis ei tohiks tööturu pingestumine oluliselt varjutada piimatööstuste optimistlikku väljavaadet lühiajalises perspektiivis. Konkurentsivõime säilitamiseks pikaajaliselt tuleks eelkõige rõhku panna tootlikkust suurendavatele investeeringutele.

Kokkuvõte

Piima toodeti Eestis 2006. aastal 690 tuhat tonni ehk 3% enam kui aasta tagasi ning piimatööstusettevõtete poolt varutava toorpiima **kokkuostukogused** suurenesid 6,1%, moodustades 87,8% piima kogutoodangust. 2006/2007 majandusaasta piima tootmiskvootidest täideti üheksa kuuga 71%, sh 72,4% tarnekvoodist ja 26,7% otseturustuskvoodist. Lehmade arv oli aasta lõpus 3900 looma võrra väiksem kui aasta tagasi, kuid piima väljalüps lehma kohta suurenes aastaga 474 kg võrra.

Piimatööstusettevõtete toodangu müük suurenes varasema aastaga võrreldes 8,6%. Nende ettevõtete ekspordiks müük vähenes (-3%) ning seetõttu langes ka ekspordiks müügi osakaal kogumüügis 3,4%-punkti võrra 29,4% tasemele.

Piimatoodete realiseerimise netokäibe kasv oli mõõdukas, kasvas müük koduturule, eksport püsihindades võrreldes eelmise aastaga vähenes. Piimatööstuse kasumlikkus suurenes hüppeliselt. Aasta jooksul kasvas piimatööstuses palgasurve (eriti neljandas kvartalis), kuid kulude kasv tervikuna oli madal. Tootlikkus kasvas kiiresti. Samuti kiirenes piimatööstuse investeerimiste kasv, suurenesid investeeringud masinatesse ja seadmetesse ning väiksematesse ettevõtetesse, mis loob eeldusi ka edasiseks tootlikkuse kasvuks.

Väliskaubavahetuses suurenes ekspordikäive võrreldes 2005. aastaga 7%, kuid impordikäive vähenes 13% ning positiivne kaubavahetussaldo suurenes selle tulemusel 13%. Osade piimatoodete ekspordi- ja impordihinnad püsisid võrreldes aastatagusega stabiilsed, osade hinnad tõusid ning osadel langesid. Ekspordikäibe kasv saavutati rõõsa piima-koore 151,1 miljoni kroonise ja juustu-kohupiima 115,9 miljoni kroonise ekspordikäibe kasvuga, millega korvati pulbrite (-149,6 mln kr) ja piimarasvade (-89,1 mln kr) ekspordikäibe vähenemine. Ekspordikäibest 28% moodustas juustu, 15% 1...6%-lise rasvasusega piima, 14% piimapulbri, 11% lõssipulbri, 10% kohupiimade ja 6% või väljavedu. Ekspordikäibest 58% moodustas eksport EL-i vanadesse ja 25% uutesse liikmesriikidesse ning 17% väljapoole EL-i riike.

Impordikäibest moodustas 46% juustu-kohupiima import ja 49% impordikäibest tuli EL-i uutest liikmesriikidest.

Piimatoodete **hinnad** olid nii sise- kui välisturul 2006. aasta jooksul valgutoodete osas tõusutrendil ja rasvatoodetele langustrendil. IV kvartalis hakkasid enamuse piimatoodete hinnad tõusma, kuid aastakeskmised hinnad Eestis ei ületanud veel aasta varasemaid tasemeid. Piima keskmine kokkuostuhind oli 2006. aastal 4,3% madalam 2005. aasta keskmisest, kuid aasta II poole trend oli tõususuunaline. Aastakeskmised tööstusest väljamüügihinnad olid võrreldes varasema aastaga kõrgemad lõssipulbrile ja siseturutoodetele, kuid madalamad piimapulbrile, monoliitvõile ja juustule. Sama trend oli maailmaturutoodete ekspordihindadel. Jaehinnad kauplustes tõusid samas tempos tööstusest väljamüügihindadega.

Piimatoodete **maailmaturu** olukord oli 2006. aastal soodne ning valgutoodete hinnad mullusest kõrgemad. EL-is hakkasid piimatoodete hinnad tõusma aasta teisest poolest kui nõudlus hakkas mitmete toodete osas pakkumist ületama ning hinnatõus jätkus kogu maailmas nii IV kvartalis kui 2007. aasta alguses. Soodsat turuolukorda prognoositakse kogu 2007. aastaks.

Piimasektori tootmismahud EL-25-s

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Lehmade arv, mln tk	25,7	25,1	24,7	24,0	23,4	23,1	22,6
<i>sh EL - 15</i>	20,3	20,2	20,0	19,2	18,8	18,5	18,0
Piimatoodang, mln t	142,9	143,3	143,4	144,3	142,6	143,0	141,6
<i>sh EL - 15</i>	121,2	121,4	121,4	122,4	121,0	120,8	119,6
Võitoodang, tuh t	1970	1950	2009	2019	1925	1946	1881
<i>sh EL - 15</i>	1704	1674	1730	1727	1659	1684	1625
Juustutoodang, tuh t	7153	7434	7498	7583	7732	7858	8034
<i>sh EL - 15</i>	6372	6586	6603	6678	6821	6921	7057
Piimapulbri toodang, tuh t	946	919	867	873	864	856	793
<i>sh EL - 15</i>	873	834	798	792	781	767	720
Lõssipulbri toodang, tuh t	1326	1169	1391	1367	1027	1043	929
<i>sh EL - 15</i>	1116	948	1163	1127	822	843	768
<i>Lõssipulbri sekkumisostu varud aasta lõpuks, tuh t</i>					64	8	0
<i>sh EL-15</i>	0	0	140	195	64	8	0
Elanike arv, 1.01., mln in	453,1	455,1	456,7	458,9	461,0	463,5	463,3
<i>sh EL - 15</i>	378,2	380,7	382,4	384,6	386,8	389,4	389,3

Allikas: ZMP

Liikmesriikide piimatoodete toodang ja osakaalud EL piimatoodete kogumahas 2006. aastal

	Rahvastiku % EL-is	Võitoodang		Juustu- toodang		Piimapulbri- toodang		Lõssipulbri- toodang	
		tuh t	% EL-is	tuh t	% EL-is	tuh t	% EL-is	tuh t	% EL-is
Belgia	2,3	34	1,8	63	0,8	70	8,8	70	7,5
Taani	1,2	47	2,5	335	4,2	92	11,6	21	2,3
Saksamaa	18,0	435	23,1	2000	24,9	145	18,3	190	20,5
Kreeka	2,4	1	0,1	13	0,2	0	0,0	0	0,0
Hispaania	9,4	50	2,7	255	3,2	8	1,0	1	0,1
Prantsusmaa	13,2	410	21,8	1685	21,0	160	20,2	270	29,1
Iirimaa	0,9	143	7,6	136	1,7	38	4,8	69	7,4
Itaalia	12,7	113	6,0	1040	12,9	0	0,0	0	0,0
Luksemburg	0,1	3	0,2	3	0,0	0	0,0	0	0,0
Holland	3,5	110	5,8	710	8,8	108	13,6	50	5,4
Austria	1,8	32	1,7	148	1,8	3	0,4	4	0,4
Portugal	2,3	28	1,5	56	0,7	9	1,1	7	0,8
Soome	1,1	58	3,1	100	1,2	2	0,3	18	1,9
Rootsi	2,0	43	2,3	120	1,5	37	4,7	13	1,4
Suurbritannia	13,1	118	6,3	393	4,9	48	6,1	55	5,9
EL-15	83,9	1625	86,4	7057	88,1	720	90,8	768	82,7
Tšehhi	2,2	42	2,2	115	1,4	16	2,0	19	2,0
Eesti	0,3	8	0,4	19	0,3	7	0,9	14	1,5
Küpros	0,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Läti	0,5	6	0,3	21	0,3	3	0,4	0	0,0
Leedu	0,7	15	0,8	72	0,9	0	0,0	10	1,1
Ungari	2,2	8	0,4	115	1,3	1	0,1	0	0,0
Malta	0,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Poola	8,3	166	8,8	543	6,8	40	5,0	120	12,9
Sloveenia	0,4	3	0,2	20	0,2	0	0,0	0	0,0
Slovakkia	1,2	8	0,4	58	0,7	7	0,9	6	0,6
EL-25	100,0	1881	100,0	8034	100,0	793	100,0	929	100,0

Allikas: ZMP, EUROSTAT, riikide statistikaametid, FAO

**Lehmade produktiivsus, piima rasvasus, kokkuostu osakaal ja
tarnekvoodi täitmine Euroopa Liidus 2004 – 2006. aastail**

	Väljalüps, kg/1 lehm		Rasvasus, %		Kokkuost toodangust, %		Tarnekvoodi täitmine EL-15, %	
	2004	2005	2005	2006	2005	2006	2004/05	2005/06
Belgia	6166	...	4,08	4,10	96,2	99,1	100,7	99,9
Taani	7889	8113	4,29	4,31	96,8	97,7	100,0	99,9
Saksamaa	6585	6761	4,17	4,16	96,2	95,8	101,5	100,7
Kreeka	5151	5133	3,64	3,90	95,5	97,0	88,1	94,7
Hispaania	6158	6307	3,75	3,75	89,5	88,8	101,1	100,2
Prantsusmaa	5930	6070	4,06	4,05	97,9	97,0	98,9	98,6
Iirimaa	4759	4644	3,84	3,81	98,0	98,0	100,8	98,2
Itaalia	5720	5893	3,73	3,75	91,0	91,2	104,0	105,9
Luksemburg	6677	6810	4,19	4,21	95,9	94,4	100,9	101,1
Holland	7415	7568	4,40	4,43	95,5	97,8	100,6	100,0
Austria	5632	5791	4,20	4,16	83,7	85,4	101,4	102,8
Portugal	6452	...	3,85	3,84	91,0	88,1	99,1	100,0
Soome	7583	7726	4,16	4,16	96,9	95,7	98,0	98,4
Rootsi	8107	8055	4,25	4,23	98,7	99,1	97,1	95,5
Suurbritannia	6715	6872	4,03	4,04	96,6	96,0	98,9	98,1
EL-15	6344	6500	4,07	4,07	95,4	95,5	...	...
Tšehhi	6170	6440	3,92	3,90	93,5	90,2	91,4	100,6
Eesti	5528	6751	4,09	4,09	85,2	87,8	93,1	94,1
Küpros	...	...	3,62	3,66	96,6	97,0	91,6	101,7
Läti	4251	4364	4,27	4,29	62,2	73,1	72,7	83,6
Leedu	4238	4327	4,13	4,15	62,3	66,8	84,7	82,2
Ungari	6300	...	3,65	3,65	91,6	87,5	81,6	87,7
Malta	...	...	2,92	3,08	98,0	97,6	86,0	84,6
Poola	4245	4320	4,00	3,99	72,3	72,4	...	...
Sloveenia	...	...	4,15	4,10	58,5	56,7	...	...
Slovakkia	5236	5542	3,76	3,73	76,3	74,2	87,4	97,6
EL-25	5997	6185	...	...	...	...	100,8	100,9

Allikas: ZMP, EUROSTAT, riikide statistikaametid, FAO

EL liikmesriikide lehmade arvu ja piimatoodangu näitajad 2006. aastail

	Piimalehmad, mai/juuni loendus			Piimatoodang		
	arv tuh tk	% EL-is	tk/1000 el	tuh t	% EL-is	kg/1 elanik
Belgia	529	2,3	51	3026	2,1	288
Taani	555	2,5	103	4600	3,2	847
Saksamaa	4117	18,2	50	28000	19,8	340
Kreeka*	150	0,7	14	770	0,5	69
Hispaania	982	4,4	23	6500	4,6	149
Prantsusmaa	3666	16,2	61	23600	16,7	375
Iirimaa*	1101	4,9	268	5189	3,7	1233
Itaalia	1824	8,1	31	11300	8,0	193
Luksemburg	38	0,2	84	270	0,2	587
Holland	1463	6,5	90	10970	7,7	672
Austria	535	2,4	65	3130	2,2	379
Portugal*	324	1,4	31	2100	1,5	199
Soome	309	1,4	59	2455	1,7	467
Rootsi	388	1,7	43	3160	2,2	349
Suurbritannia	2046	9,1	34	14500	10,2	240
EL-15	18 028	79,9	47	119 570	84,4	307
Tšehhi	426	1,9	42	2650	1,9	259
Eesti*	113	0,5	84	690	0,5	513
Küpros*	25	0,1	33	135	0,1	176
Läti*	185	0,8	80	800	0,6	349
Leedu*	417	1,8	122	1930	1,4	567
Ungari	275	1,2	27	1800	1,3	179
Malta*	8	0,0	20	42	0,0	104
Poola	2775	12,3	73	11773	8,3	312
Sloveenia*	120	0,5	60	900	0,6	449
Slovakkia*	199	0,9	37	1300	0,9	241
EL-25	22 571	100,0	49	141 600	100,0	306

* Eelmise aasta detsembriloendus

Allikas: ZMP, EUROSTAT, riikide statistikaametid

Piimatoodete tarbimine Euroopa Liidus 2004 – 2006. aastail (kg/1 elanik aastas)

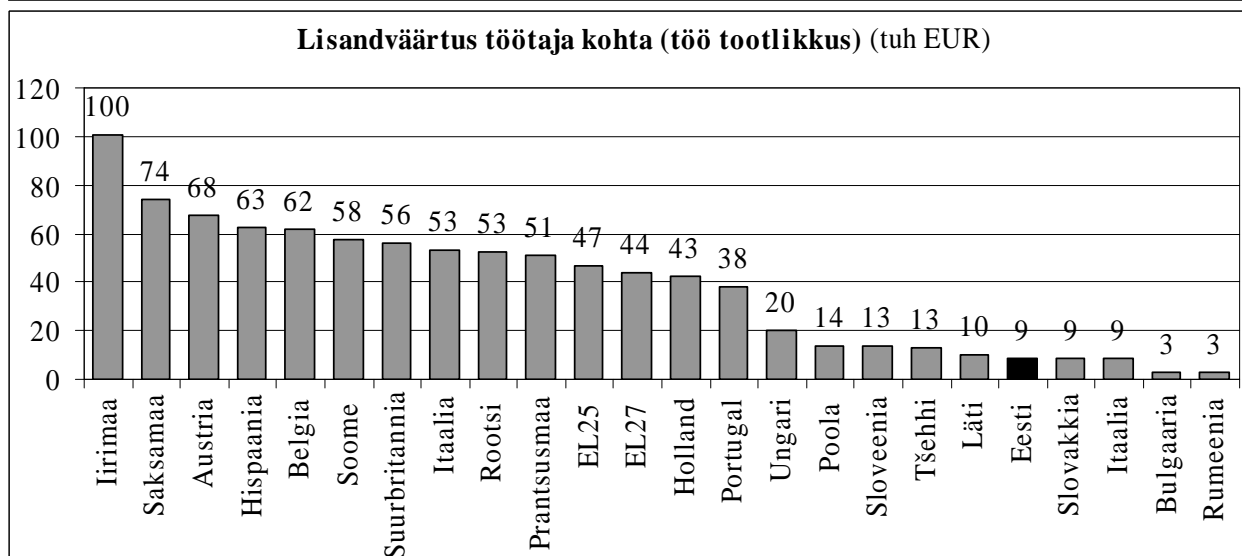
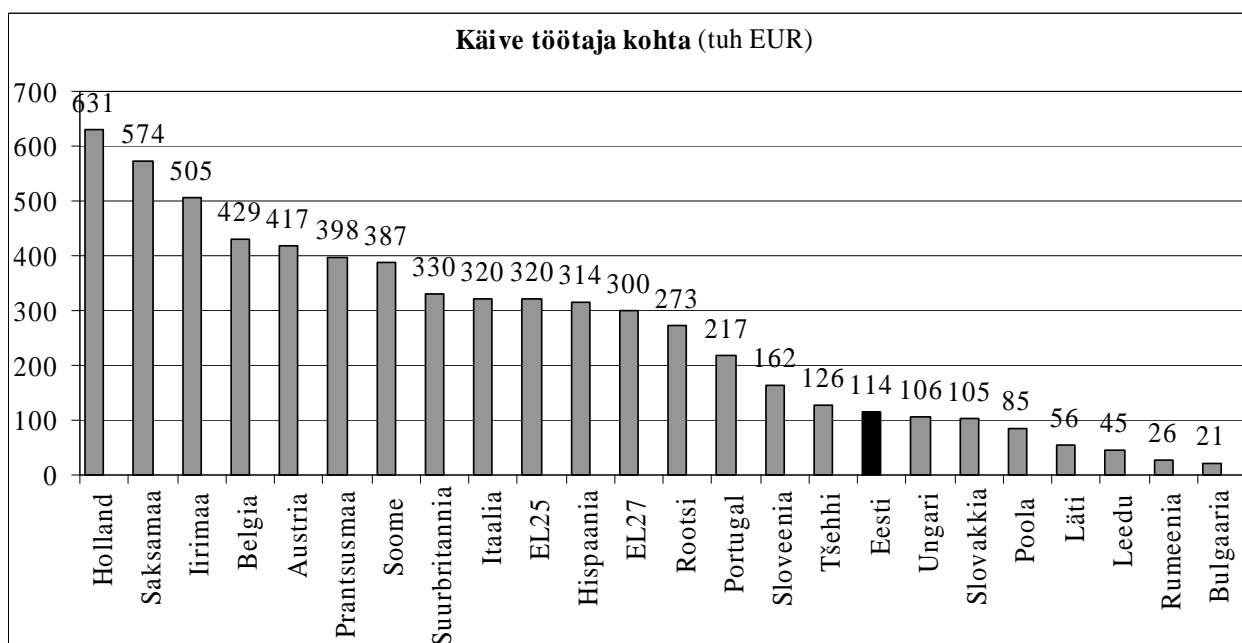
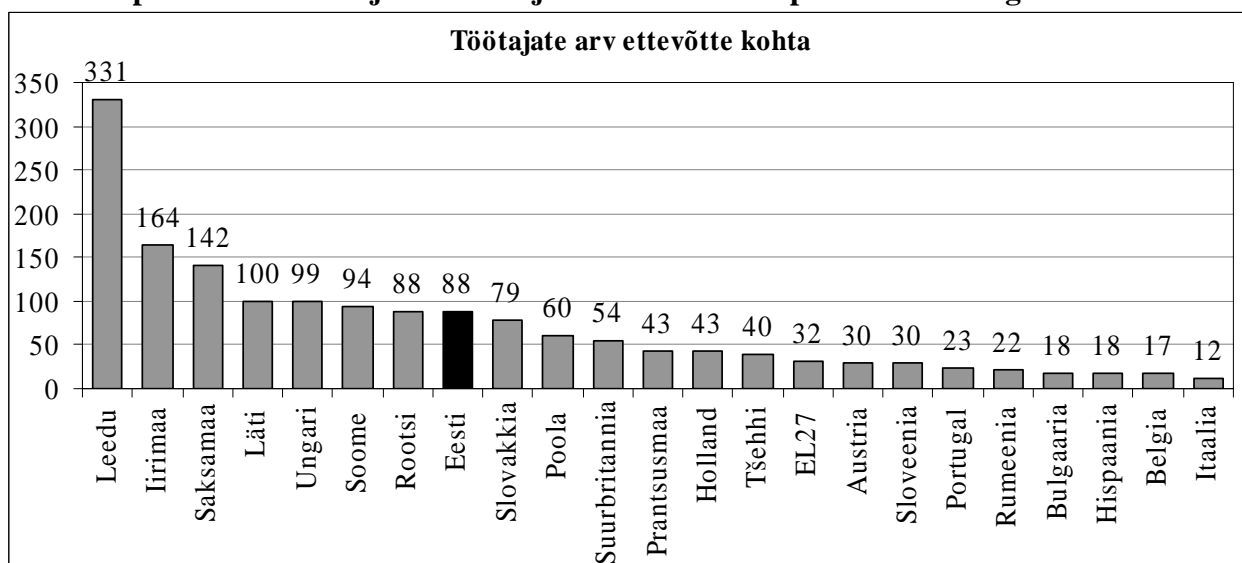
	Joogipiim*		Või		Juust ja kohupiim	
	2005	2006	2004	2005	2004	2005
Belgia	61	62	5,1	...	20,2	...
Taani	89	89	1,6	1,6	...	...
Saksamaa	73	75	6,5	6,4	21,9	22,1
Kreeka	44	45	0,7	...	28,7	...
Hispaania	86	82	0,9	...	9,5	...
Prantsusmaa	60	60	7,5	7,4	23,1	22,9
Iirimaa	131	128	2,7	...	10,4	...
Itaalia	51	50	2,8	...	23,1	...
Luksemburg	...	...	...	...	...	...
Holland	51	49	3,2	3,1	20,0	20,0
Austria	70	73	4,6	4,6	18,7	18,9
Portugal	91	91	1,6	...	10,1	...
Soome	140	140	6,0	5,3	18,3	...
Rootsi	110	106	2,7	...	18,2	18,1
Suurbritannia	113	113	3,5	3,7	11,0	11,1
EL-15	76	76	4,3	...	19,2	...
Tšehhi	57	59	4,9	...	15,7	...
Eesti	55	55	2,2	2,6	10,9	12,2
Küpros	103	104	...	...	...	...
Läti	36	34	2,8	...	...	...
Leedu	23	24	3,1	...	...	...
Ungari	55	53	0,6	...	9,0	...
Malta	69	69	...	...	...	...
Poola	57	58	4,0	...	10,4	...
Sloveenia	138	125	1,5	...	...	...
Slovakkia	45	44	2,2	...	8,2	9,3
EL-25	73	73	4,2	4,2	18,1	18,4

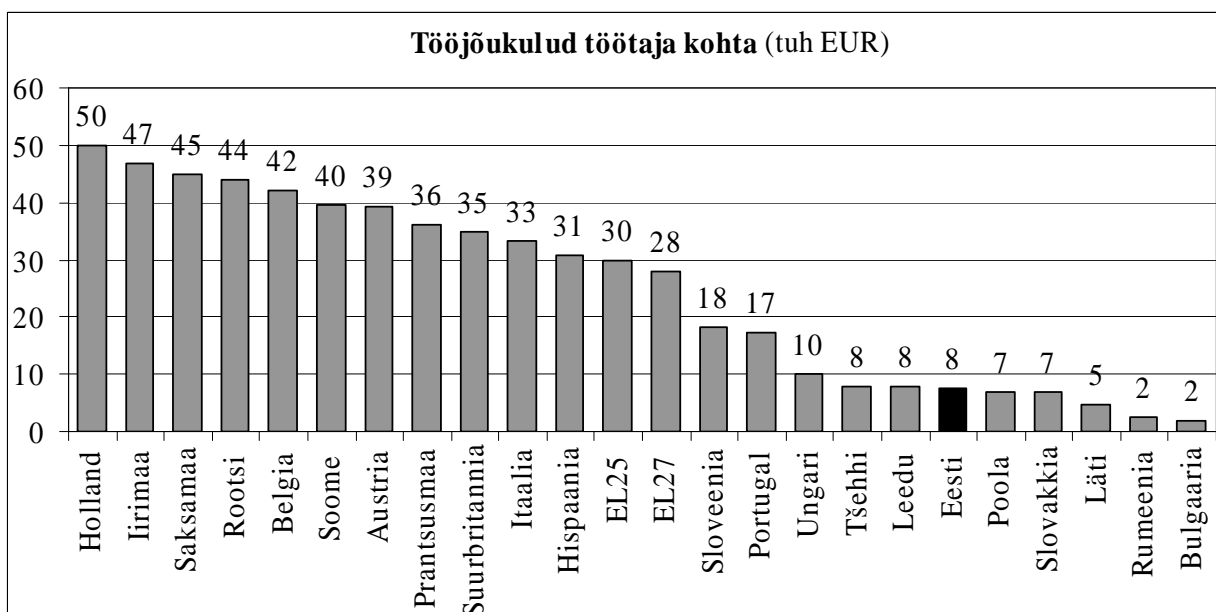
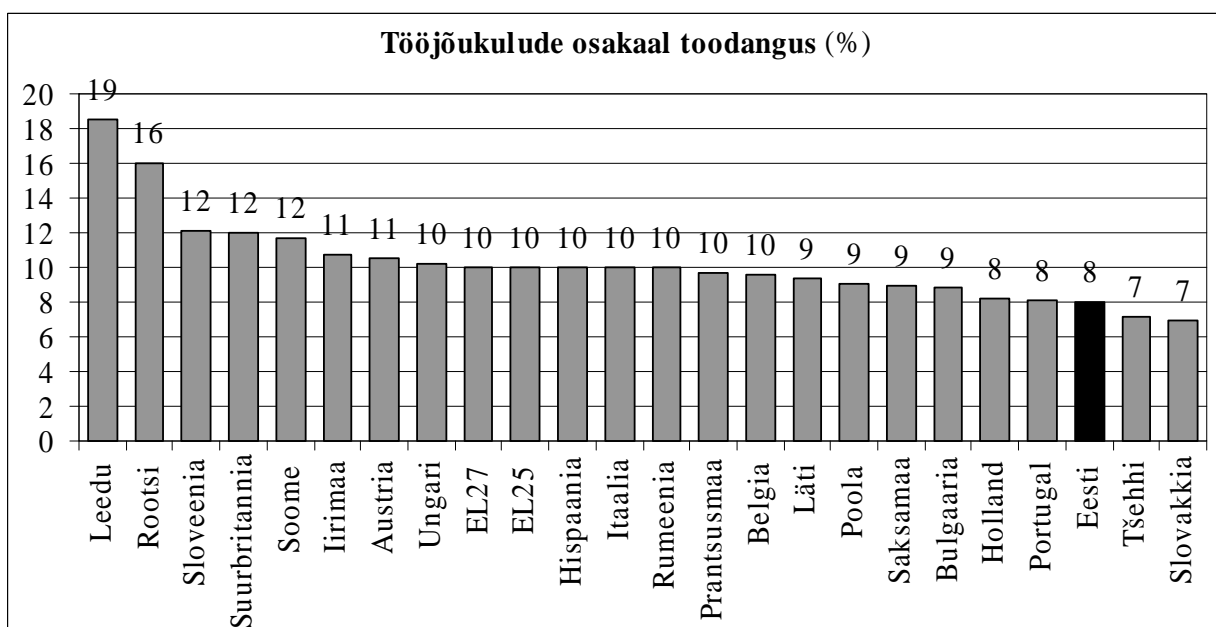
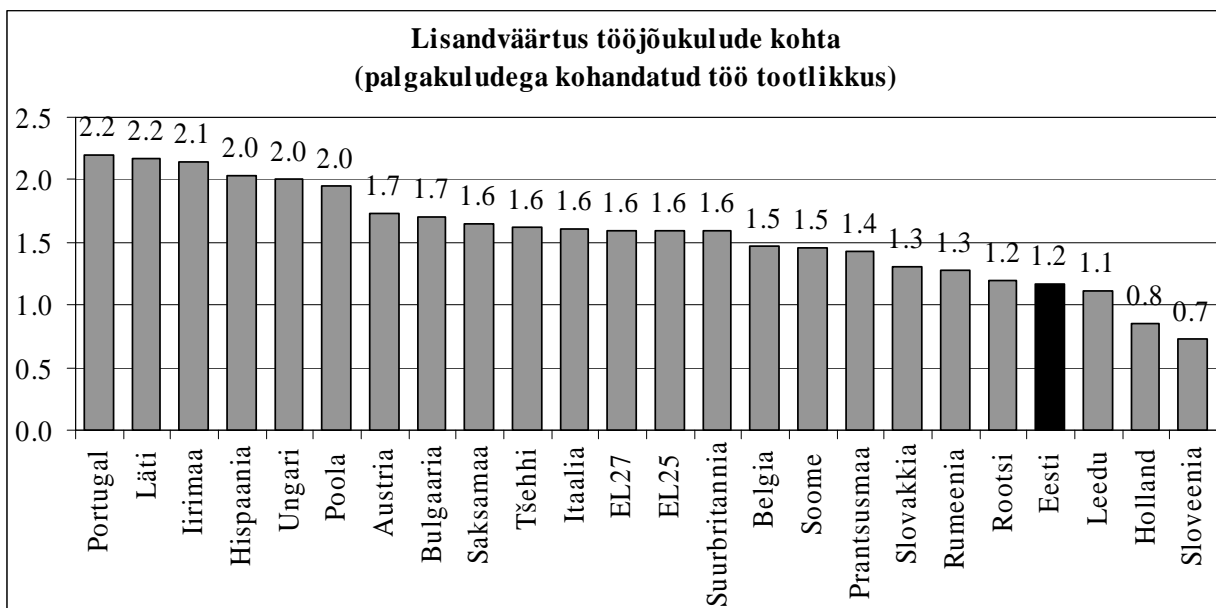
*Ilma otseturustusest ja farmis tarbimisest

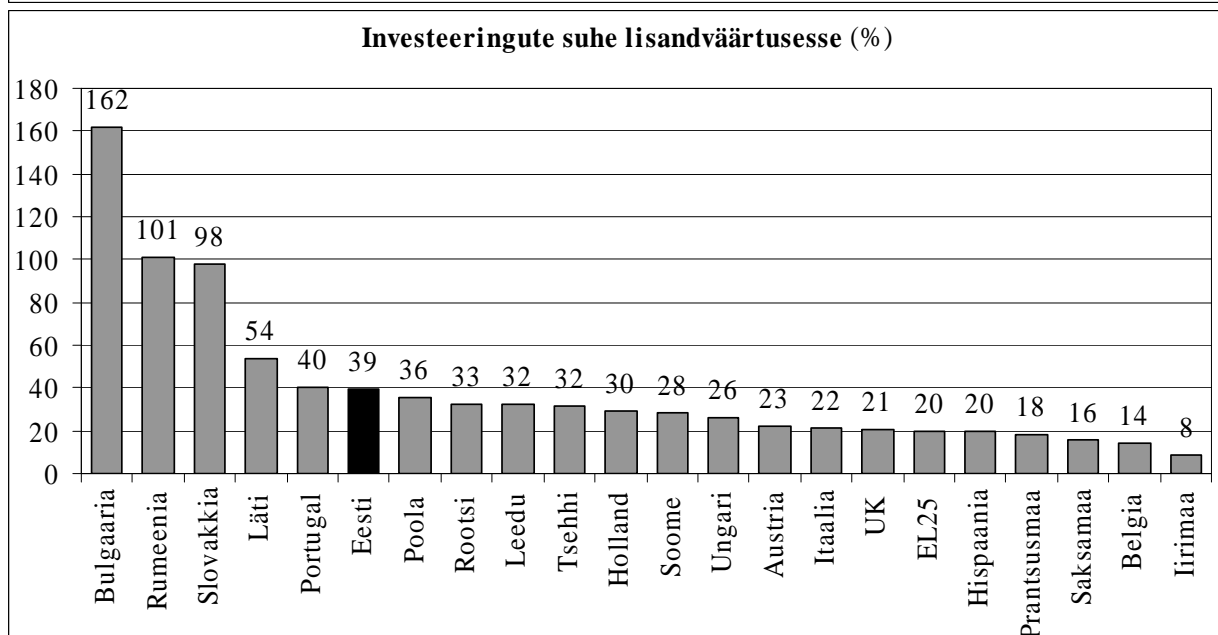
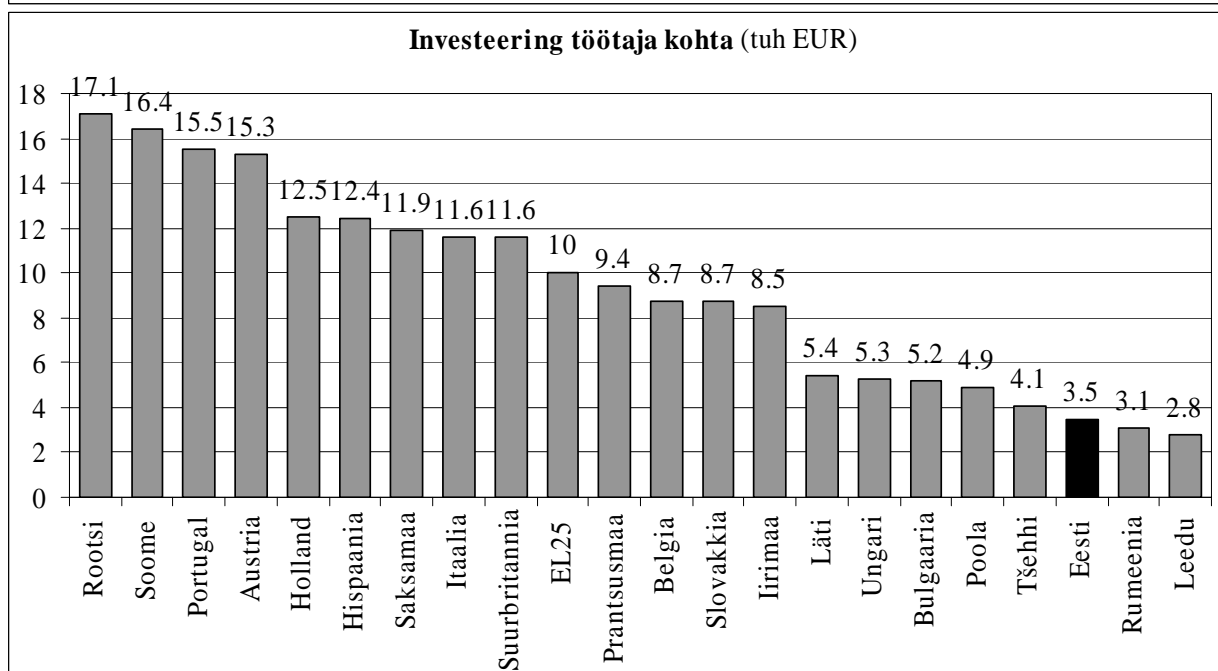
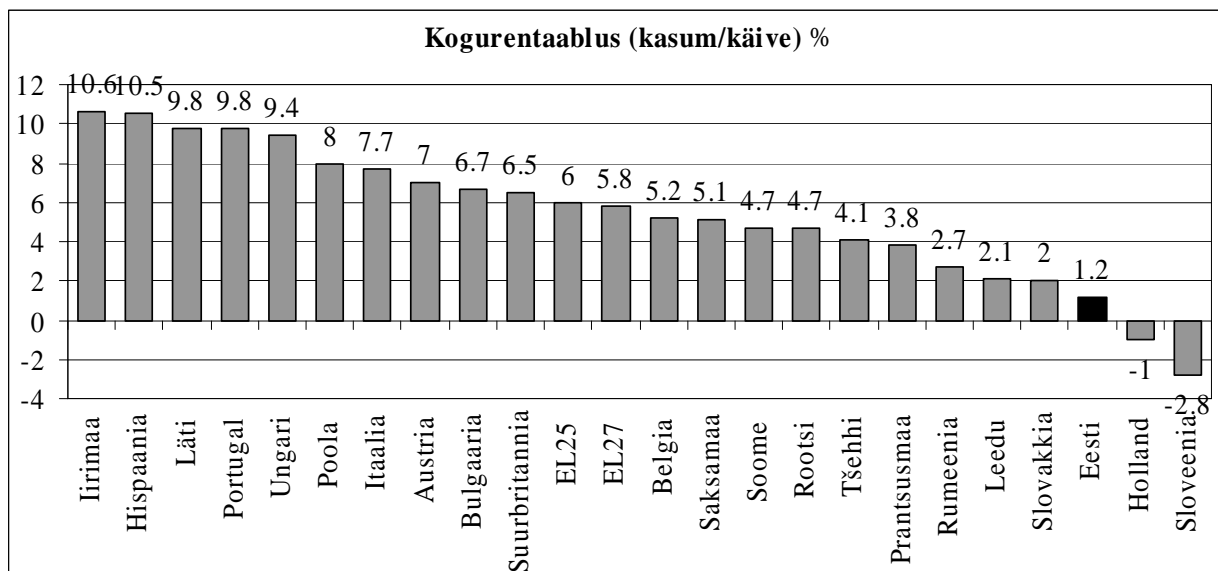
Allikas: ZMP, EUROSTAT, riikide statistikaametid, FAO

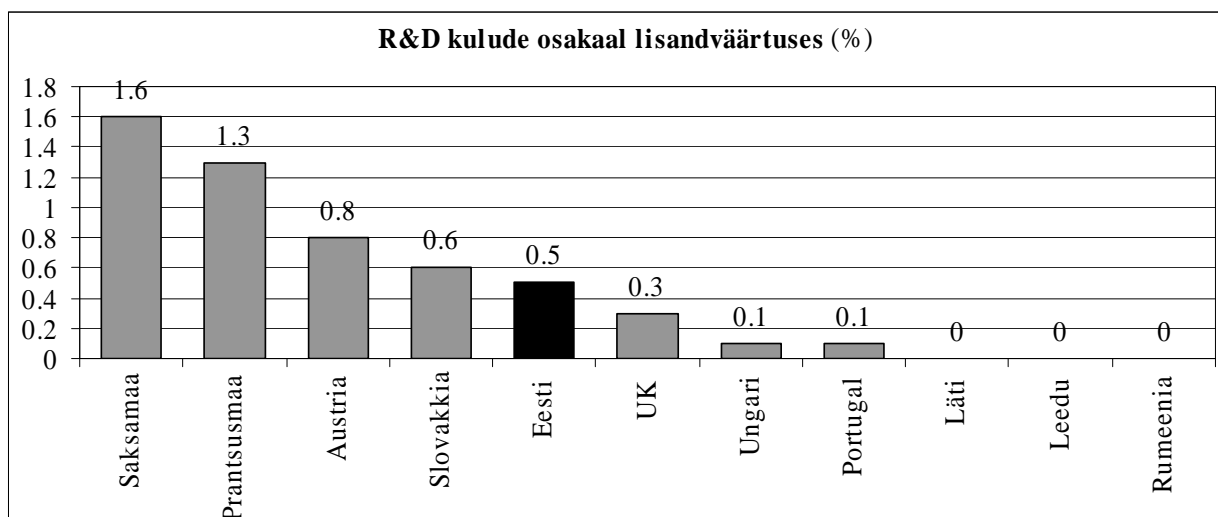

Eesti piimatööstuse majandusnäitajate võrdlus Euroopa Liidu riikidega 2004. aastal

Allikas: Eurostat